

PROGRAM

nauczania geografii
w gimnazjum

113
99)Z

wydawnictwo Nowa
Era

Geografia [Medienkombination] : dla gimnazjum. - Warszawa : Nowa Era

PL G-113(1,99)Z

Progr. Program nauczania geografii w gimnazjum / autorki: Danuta Szymańska-
Al Samarrai ; Maria Źeleska. - 1999. - 111 S. : Tab.

Deutsche Titelfassung: Unterrichtsplan zur Geographie für das
Gymnasium

ISBN 83-87724-57-2

Nr w zest. 161/99

Gimnazjum 7 - 9

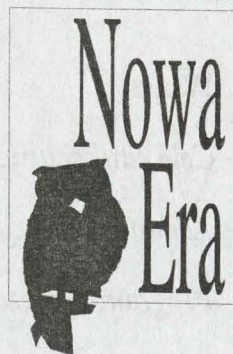
Inventar-Nr.: 2005/3192

Georg-Eckert-Institut BS78

1 242 248 7

WYDAWNICTWO

Program nauczania geografii w gimnazjum

Autorki: mgr Danuta Szymańska-Al Samarrai
mgr Maria Żelska

Program dopuszczony do użytku szkolnego
przez Ministerstwo Edukacji Narodowej
na podstawie recenzji
mgr Krystyny Becmer
mgr Lidii Jasińskiej
i mgr. Macieja Jasińskiego.

Numer w zestawie DKW-4014-161/99

Spis treści

<i>Wstęp</i>	3
<i>Cele edukacyjne dla gimnazjum</i>	5
<i>Zadania nauczyciela i szkoły</i>	5
<i>Program nauczania geografii w klasach I-III</i>	
<i>z celami szczegółowymi, treściami kształcenia</i>	
<i>i wychowania oraz procedury osiągnięcia celów</i>	6
<i>Osiągnięcia</i>	111
<i>Propozycje metod oceny ucznia</i>	111

Georg-Eckert-Institut
für internationale
Schulbuchforschung
Braunschweig
Schulbuchbibliothek

2005/3192

PL
G-113
(1,99) 2

GPO

Wstęp

*„Geografia uczy myśleć naukowo,
czuć estetycznie, działać praktycznie”.*

Wacław Nałkowski

Program niniejszy jest powiązany z „Podstawą programową kształcenia ogólnego dla sześcioletnich szkół podstawowych i gimnazjum” z 15 lutego 1999 roku.

W ramowym planie nauczania przewidziano na realizację geografii 4 godziny tygodniowo w trzyletnim cyklu kształcenia, które w programie podzielono następująco: po 1 godzinie w klasie I i II, a 2 godziny w klasie III. Z uwagi na szeroki zakres treści nauczania oraz założone cele kształcenia i wychowania w klasie I, niezwykle korzystna dla ich realizacji byłaby decyzja dodania 1 godziny tygodniowo (przez cały rok) z puli godzin do dyspozycji dyrektora szkoły.

Program uwzględnia problematykę ujętą w treściach ścieżek edukacyjnych : ekologicznej, regionalnej i edukacji europejskiej.

W klasie I program obejmuje następujące działy:

- Ziemia jako część Wszechświata,
- Globus i mapa jako obrazy Ziemi,
- Ziemia jako środowisko życia.

W klasie II program obejmuje następujące działy:

- Zróżnicowanie gospodarcze Ameryki Północnej i Południowej,
- Zróżnicowanie gospodarki Afryki,
- Zróżnicowanie gospodarcze Australii i Oceanii,
- Zróżnicowanie gospodarcze Azji,
- Zróżnicowanie gospodarcze Europy,

w obrębie których zaproponowano charakterystykę gospodarczą wybranych państw.

W przypadku krajów sąsiadujących z Polską sugeruje się omawianie państw dowolnie wybranych z byłego bloku komunistycznego według wcześniej zaproponowanej formuły.

W klasie III program obejmuje następujące działy:

- Potencjał naturalny Polski na tle Europy i świata,
- Środowisko geograficzne na tle Europy,
- Przegląd krain geograficznych Polski,
- Potencjał ludnościowy Polski na tle Europy i świata,
- Potencjał gospodarczy Polski na tle Europy i świata,
- Środowisko geograficzne i gospodarka własnego regionu.

Na program nauczania geografii w gimnazjum składają się:

- cele edukacyjne dla gimnazjum,
- zadania nauczyciela i szkoły,
- hasła „Podstawy programowej kształcenia ogólnego dla sześcioletniej szkoły podstawowej i gimnazjum”,
- szczegółowe cele kształcenia i wychowania,
- treści kształcenia i wychowania,
- założone osiągnięcia uczniów,
- środki dydaktyczne,
- metody oceny osiągnięć uczniów.

Na program nauczania geografii w gimnazjum należy patrzeć jak na zwartą całość, mimo że procedury osiągania celów zostały zamieszczone każdorazowo po programie dla poszczególnej klasy.

Autorki

Cele edukacyjne dla gimnazjum

1. Objęcie poznaniem szeroko rozumianej przestrzeni geograficznej (własny region, Polska, Europa, świat) oraz przygotowanie do poruszania się w niej.
2. Kształtowanie się w uczniach:
 - poszanowania innych narodów, systemów wartości i sposobów życia;
 - poczucia odpowiedzialności za swoje środowisko życia (geograficzne i społeczne), gotowości uczestniczenia w rozwiązywaniu problemów swojej społeczności.
3. Uświadomienie wartości, jaką jest własny region i kraj oraz ich dziedzictwo kulturowe.
4. Przystwojenie informacji podstawowych warunkujących osiągnięcie powyższych celów.

Zadania nauczyciela i szkoły

Stwarzanie uczniom sprzyjających warunków do:

- korzystania z możliwie różnorodnych źródeł wiedzy geograficznej, w tym z własnych obserwacji terenowych, ze szczególnym uwzględnieniem swojej gminy (powiat);
- uczenia się czynnego kształtującego dociekliwość, refleksyjność, zdrowy krytycyzm, chęć działania;
- kształtowanie systemu wartości odpowiadającego naturze i godności ludzkiej.

Program nauczania geografii w klasie I

Hasło w Podstawie programowej	Cele kształcenia i wychowania	Proponowane treści kształcenia i wychowania	Środki dydaktyczne
1	2	3	4
<p style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg);">• Ziemia jako część Wszechświata</p>	<p>Uświadamianie pozycji i znaczenia Ziemi jako części Wszechświata</p> <ul style="list-style-type: none"> • zapoznanie z teoriami powstania Wszechświata • przybliżenie budowy Układu Słonecznego <ul style="list-style-type: none"> • poznanie ruchów Ziemi i ich następstw • określenie zależności pomiędzy długością geograficzną a czasem miejscowym, strefowym i urzędowym • wykazanie związku pomiędzy wysokością Słońca w momencie górowania a porą roku • dowiedzenie zależności życia i działalności człowieka od ruchów Ziemi 	<p>Ziemia jako część Wszechświata</p> <p>A. Skupiska ciał niebieskich: galaktyki, radiogalaktyki, kwazary</p> <p>B. Ciała niebieskie: gwiazdy, planety, księżyce, komety, planetoidy, meteory</p> <p>C. Układ Słoneczny – system grawitacyjny Słońca i ciał niebieskich</p> <p>D. Ziemia – planeta Układu Słonecznego: kształt i rozmiary Ziemi, ukształtowanie powierzchni Ziemi</p> <p>E. Ruchy Ziemi i ich następstwa :</p> <ul style="list-style-type: none"> • ruch obrotowy Ziemi • dowody i następstwa ruchu obrotowego 	<ul style="list-style-type: none"> • plansza pt. „Układ Słoneczny” • fotografie • globusy • „Tablice geograficzne” – Wydawnictwo ADAMANTAN (Warszawa 1998) • plansze WERSUS s.c. Ziębice • globusy • „Tablice geograficzne” – Wydawnictwo ADAMANTAN (Warszawa 1998)

1	2	3	4
		<ul style="list-style-type: none"> • orientacja na Ziemi: kierunki świata, współrzędne geograficzne: długość i szerokość geograficzna, czas słoneczny miejscowy, czas strefowy, czas urzędowy • ruch obiegowy Ziemi • dowody i następstwa ruchu obiegowego • zróżnicowanie oświetlenia Ziemi w ciągu roku • rok słoneczny, rok kalendarzowy, rok przestępny • wpływ ruchów Ziemi na warunki życia i działalność człowieka 	<ul style="list-style-type: none"> • plansze: „Ruch obrotowy Ziemi”, „Ruch obiegowy Ziemi”, „Oświetlenie Ziemi w różnych porach roku” <p>WERSUS s.c. Ziębice</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Ziemia jako środowisko życia, jej historia i obraz współczesny 	<p>Poznanie znaczenia globusa i map jako obrazów Ziemi służących do przedstawiania środowiska życia i historii planety</p> <p>Uzasadnienie znaczenia globusa dla przedstawienia obrazu Ziemi</p> <ul style="list-style-type: none"> • poznanie cech siatki geograficznej • wykazanie konieczności stosowania siatki geograficznej na globusie 	<p>Globus i mapa jako obrazy Ziemi</p> <p>Globus – model przedstawiający obraz Ziemi</p> <ul style="list-style-type: none"> • siatka geograficzna (bieguny, równik, południki, równoleżniki) 	<ul style="list-style-type: none"> • globusy indukcyjne • globusy hipsometryczne

5	6	7
<ul style="list-style-type: none"> • czas trwania i następstwa ruchu obiegowego Ziemi • nazwy stref oświetlenia Ziemi 	<ul style="list-style-type: none"> * zasady obliczania czasu słonecznego miejscowego i strefowego • związek wysokości Słońca w momencie górowania z porą roku • zasadę ustalania roku przestępnego 	<ul style="list-style-type: none"> * uzasadnić przyczyny zróżnicowania czasu na Ziemi * obliczyć czas słoneczny miejscowy i czas strefowy dla wybranych miejscowości * omówić różnice pomiędzy oświetleniem Ziemi w dniu przesilenia i równonocy • uzasadnić zależność życia i działalności człowieka od ruchów Ziemi
<ul style="list-style-type: none"> • nazwy elementów siatki geograficznej 	<ul style="list-style-type: none"> • dlaczego globus nazywamy modelem Ziemi * konieczność stosowania siatki geograficznej na globusie 	<ul style="list-style-type: none"> • zaznaczyć bieguny, południki, równik i równoleżniki na globusie indukcyjnym • wskazać na globusie hipsometrycznym elementy siatki geograficznej * omówić cechy siatki geograficznej

1	2	3	4
<p style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg);">• Ziemia jako środowisko życia, jej historia i obraz współczesny</p>	<p>Omawianie różnicowania cech i rodzajów map przedstawiających środowisko życia, historię i obraz współczesny Ziemi i wybranych regionów</p> <ul style="list-style-type: none"> • poznanie cech różnych odwzorowań kartograficznych • wykazanie podobieństw i różnic pomiędzy siatką geograficzną a kartograficzną <ul style="list-style-type: none"> • uświadomienie konieczności zróżnicowania odwzorowań dla poszczególnych kontynentów i regionów • określanie cech mapy ważnych dla zdobywania informacji geograficznej • wykazanie znaczenia skali dla przedstawiania obrazu Ziemi • uświadomienie konieczności przedstawiania obrazu Ziemi na mapie przy zastosowaniu różnych znaków legendy • posługiwanie się planem miasta, interpretowanie i analizowanie danych zawartych na mapach tematycznych i ogólnogeograficznych • wyszukiwanie na mapach wybranych obiektów geograficznych • uświadomienie konieczności stosowania map i atlasów w procesie edukacyjnym 	<p>Mapa jako obraz powierzchni Ziemi</p> <ul style="list-style-type: none"> • odwzorowanie kartograficzne (azymutalne, stożkowe, walcowe, umowne) • cechy mapy (odwzorowanie kartograficzne, skala, treść, legenda) • podział map <ul style="list-style-type: none"> – ze względu na skalę (plany, mapy: topograficzna i przeglądowe) – ze względu na treść (ogólnogeograficzne, tematyczne) 	<ul style="list-style-type: none"> • mapy ścienne • atlasy • plansza – „Odwzorowanie kartograficzne” WERSUS s.c. Ziębice • mapy ścienne • atlasy • plany miast

1	2	3	4
	<ul style="list-style-type: none"> • odczytywanie informacji przedstawionych na mapach za pomocą różnych technik graficznych • uświadomienie konieczności stosowania nowoczesnych technologii do gromadzenia i przetwarzania informacji o zmieniającym się obrazie Ziemi • przedstawianie wybranego zjawiska za pomocą właściwie dobranej techniki 	<ul style="list-style-type: none"> • metody przedstawiania cech ilościowych na mapach • wykres jako uzupełnienie mapy • zdjęcia lotnicze i satelitarne 	
<p>Ziemia jako środowisko życia, jej historia i obraz współczesny</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ziemia jako środowisko życia, jej historia i obraz współczesny • Interakcje Ziemia – człowiek 	<p>Argumentowanie i dowodzenie znaczenia Ziemi jako środowiska życia</p> <ul style="list-style-type: none"> • uzasadnianie współistnienia i spójności przyrodniczego systemu naszej planety • poznanie zależności pomiędzy poszczególnymi sferami Ziemi 	<p>Ziemia jako środowisko życia</p> <p>A. Sfery Ziemi, czyli przyrodniczy system planety (atmosfera, hydrosfera, litosfera, biosfera, pedosfera i antroposfera)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • mapa fizyczna świata
	<p>Uświadamianie znaczenia atmosfery dla powstania i rozwoju życia oraz jej roli w przyrodniczym systemie Ziemi</p> <ul style="list-style-type: none"> • opisanie budowy i składu atmosfery • wyjaśnienie przyczyn poziomego i pionowego zróżnicowania temperatury 	<p>B. Atmosfera</p> <ul style="list-style-type: none"> • budowa i skład atmosfery • pionowy i poziomy rozkład temperatury 	<ul style="list-style-type: none"> • „Tablice geograficzne” – Wydawnictwo ADAMANTAN (Warszawa 1998)

5	6	7
<ul style="list-style-type: none"> • symbole stosowane powszechnie na mapach 	<ul style="list-style-type: none"> • konieczność przedstawiania treści za pomocą różnych technik graficznych • znaczenie zdjęć lotniczych i satelitarnych dla gromadzenia i przetwarzania informacji o zmieniającym się obszarze Ziemi 	<ul style="list-style-type: none"> • odczytać informację przedstawioną na mapie za pomocą różnych technik graficznych * dobrać właściwą technikę graficzną do przedstawienia wybranego zjawiska • zinterpretować wykresy towarzyszące mapie * rozpoznać charakterystyczne elementy środowiska na zdjęciu lotniczym i satelitar-nym
<ul style="list-style-type: none"> • nazwy stref Ziemi 	<ul style="list-style-type: none"> • że sfery Ziemi wzajemnie się przenikają i wywierają na siebie wpływ 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawić współzależności pomiędzy sferami Ziemi i podać przykłady
<ul style="list-style-type: none"> • nazwy warstw atmosfery, od których zależy życie na Ziemi • składniki pogody i klimatu 	<ul style="list-style-type: none"> • rolę warstwy ozonowej dla życia na Ziemi * związek pomiędzy temperaturą a wysokością n.p.m. * związek pomiędzy wysokością Słońca a temperaturą 	<ul style="list-style-type: none"> * wyjaśnić zależność temperatury powietrza od: ukształtowania powierzchni, odległości od dużych zbiorników wodnych, prądów morskich i pokrycia terenu

1	2	3	4
<ul style="list-style-type: none"> • Ziemia jako środowisko życia, jej historia i obraz współczesny • Interakcje Ziemia – człowiek 	<ul style="list-style-type: none"> • ustalenie związków pomiędzy obszarami o zróżnicowanym ciśnieniu a krążeniem powietrza na kuli ziemskiej • wyjaśnienie przyczyn powstania wiatrów stałych i okresowych • porównanie cech mas powietrza morskiego i kontynentalnego • opisanie znaczenia monsunów dla życia i działalności człowieka • opisanie rodzajów opadów atmosferycznych • omówienie procesu powstawania opadów • wyjaśnienie przyczyn zróżnicowania wielkości opadów w ciągu roku • omówienie czynników klimatotwórczych na wybranych przykładach • wyjaśnienie przyczyn wydzielenia stref klimatycznych i typów klimatu • porównywanie wybranych typów klimatu • omówienie roli warstwy ozonowej dla życia na Ziemi (na wysokości antropogenicznych zmian klimatu) • uświadomienie wpływu działalności człowieka na antropogeniczne zmiany klimatu 	<ul style="list-style-type: none"> • krążenie powietrza, ciśnienie, wiatry, masy powietrza • rodzaje opadów i ich rozkład na Ziemi • czynniki klimatotwórcze i strefy klimatyczne świata • antropogeniczne zmiany klimatu 	<ul style="list-style-type: none"> • plansze WERSUS s.c. Ziębice

1	2	3	4
<p style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg);"> • Ziemia jako środowisko życia, jej historia i obraz współczesny • Interakcje Ziemia – człowiek </p>	<p>Dowodzenie znaczenia hydrosfery dla rozwoju życia oraz w przyrodniczym systemie Ziemi</p> <ul style="list-style-type: none"> • omówienie obiegu wody w przyrodzie • dokonanie podziału Wszechoceanu na oceany i typy mórz • wykazanie związku pomiędzy zasoleniem a temperaturą wody morskiej • wyjaśnienie wpływu wiatrów, trzęsień Ziemi oraz Księżyca na ruchy wody morskiej • uświadomienie roli mórz i oceanów dla obiegu wody w przyrodzie <ul style="list-style-type: none"> • przedstawienie różnicowania wód podziemnych i powierzchniowych • wykazanie na wybranych przykładach związków pomiędzy ustrojem rzeki a typem klimatu • klasyfikowanie różnych typów jezior • wyjaśnienie roli bagien i sztucznych zbiorników dla retencjonowania wody • omówienie znaczenia wód mineralnych w życiu człowieka 	<p>C. Hydrosfera</p> <ul style="list-style-type: none"> • obieg wody w przyrodzie • chemiczne i fizyczne właściwości wody morskiej • wody podziemne i wody powierzchniowe: źródła, rzeki i ich ustroje, jeziora i sztuczne zbiorniki, bagna, lodowce górskie i lądolody, obszary o dodatnim i ujemnym bilansie wodnym • antropogeniczne zmiany w hydrosferze 	<ul style="list-style-type: none"> • plansza WERSUS s.c. Ziębice • mapa fizyczna świata • plansza WERSUS s.c. Ziębice • „Tablice geograficzne” – Wydawnictwo ADAMANTAN (Warszawa 1998) • mapa fizyczna świata • plansze dotyczące elementów hydrosfery – WERSUS s.c. Ziębice • „Tablice geograficzne” – Wydawnictwo ADAMANTAN (Warszawa 1998) • atlasy • foliogramy

5	6	7
<ul style="list-style-type: none"> • nazwy oceanów • typy mórz 	<ul style="list-style-type: none"> * związek zasolenia wody morskiej z temperaturą • znaczenie mórz i oceanów dla obiegu wody w przyrodzie 	<ul style="list-style-type: none"> • omówić obieg wody w przyrodzie * omówić przyczyny zróżnicowania zasolenia wód morskich • wskazać na mapie obszary o najwyższym i najniższym zasoleniu * wyjaśnić wpływ wiatru i Księżyca na ruchy wody morskiej • wskazać na mapie przykłady prądów morskich • wskazać na mapie świata przykłady wybrzeży o najwyższych pływach • wskazać na mapie świata przykłady różnych typów mórz
<ul style="list-style-type: none"> • nazwy największych rzek i jezior • główne typy jezior 	<ul style="list-style-type: none"> * wpływ czasu i działalności człowieka na proces zanikania jezior • retencyjną rolę bagien i sztucznych zbiorników wodnych • określenie – „biały węgiel” * znaczenie zewnętrznych i podziemnych zbiorników wody słodkiej dla życia i działalności człowieka • znaczenie wód mineralnych w życiu człowieka • konieczność ochrony wód przed zanieczyszczeniem 	<ul style="list-style-type: none"> * wytłumaczyć związek gejzeru z obszarami wulkanicznymi • wskazać na mapie przykłady największych rzek na poszczególnych kontynentach * omówić na wybranych przykładach wpływ klimatu na ustrój rzeki • wskazać na mapie przykłady największych jezior * omówić genezę wybranych typów jezior na świecie • wskazać na mapie największe lądolody i lodowce górskie

1	2	3	4
<p style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg);"> • Ziemia jako środowisko życia, jej historia i obraz współczesny • Interakcje Ziemia – człowiek </p>	<ul style="list-style-type: none"> • opisanie warunków powstawania lodowców i lądolodów • analizowanie przyczyn wydzielenia obszarów o dodatnim i ujemnym bilansie wodnym • uświadomienie antropogenicznych zmian w hydrosferze • wykazanie współzależności pomiędzy hydrosferą a pozostałymi sferami Ziemi 		
	<p>Uzasadnienie znaczenia litosfery dla rozwoju życia oraz w przyrodniczym systemie Ziemi</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnienie roli fal sejsmicznych dla określenia cech budowy wnętrza Ziemi • omówienie teorii płyt litosfery • uświadomienie wpływu czasu i procesów geologicznych na zróżnicowanie skał i złóż mineralnych • opisanie wpływu górnictwa na zmiany rzeźby 	<p>D. Litosfera</p> <ul style="list-style-type: none"> • budowa wnętrza Ziemi • teoria płyt litosfery • minerały i skały budujące skorupę ziemską • złoża mineralne • zmiany rzeźby w wyniku eksploatacji surowców mineralnych 	<ul style="list-style-type: none"> • mapa fizyczna świata • mapa świata „Geologia – tektonika” • modele wewnętrznej budowy Ziemi • okazy minerałów, skał i złóż mineralnych • „Tablice geograficzne” – Wydawnictwo ADAMANTAN (Warszawa 1998) • atlasy • foliogramy • film z serii „Cudowna planeta” pt. „Od magmy do złóż metali”

5	6	7
	<ul style="list-style-type: none"> * związek hydrosfery z pozostałymi sferami Ziemi 	<ul style="list-style-type: none"> • wytłumaczyć warunki konieczne do powstania lodowca * wyjaśnić przyczyny wydzielania obszarów o dodatnim i ujemnym bilansie wodnym * wyjaśnić na przykładach działalność człowieka, która powoduje degradację wód
<ul style="list-style-type: none"> • rolę fal sejsmicznych dla określenia cech budowy wnętrza Ziemi • przykłady nazw złóż mineralnych: energetycznych, metalicznych i chemicznych 	<ul style="list-style-type: none"> • przyczyny przemieszczania się płyt litosfery * wpływ przeszłości geologicznej na powstawanie i zróżnicowanie skał • określenie „minerał skałotwórczy” • określenie „skały – dokumentami dziejów Ziemi” * związek pomiędzy działalnością człowieka a przekształceniem środowiska przez górnictwo odkrywkowe i głębinowe 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazać na mapie największe płyty litosfery oraz kierunek ich przesuwania się • wytłumaczyć przyczyny dokonania podziału na trzy główne grupy skał: magmowe, osadowe, przeobrażone * wyjaśnić współzależności pomiędzy budową geologiczną obszaru a stopniem geotermicznym • wytłumaczyć na przykładach wykorzystanie skał w gospodarce (przemysł, rolnictwo, budownictwo, transport) i sztuce

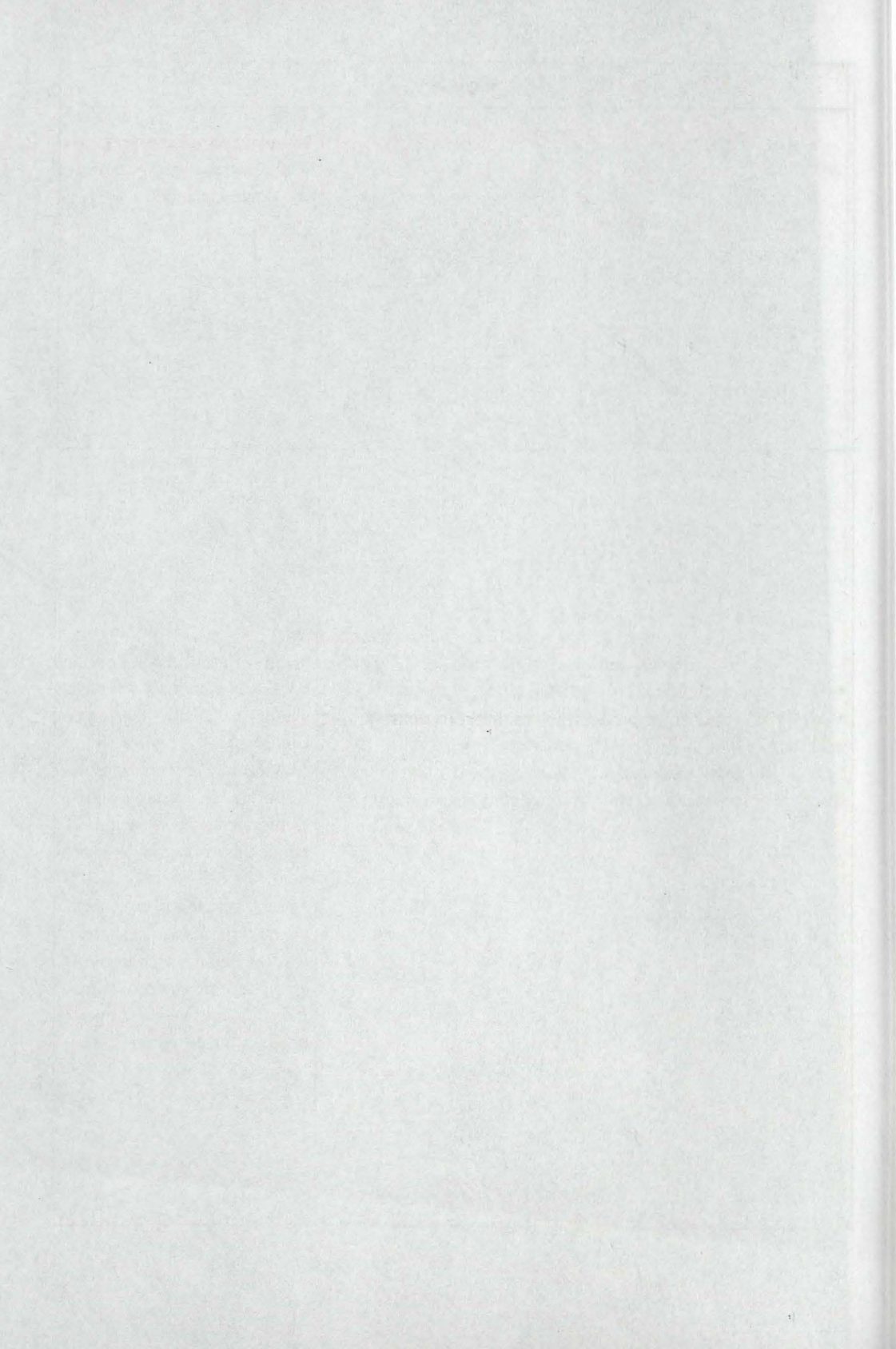
1	2	3	4
<ul style="list-style-type: none"> • Ziemia jako środowisko życia, jej historia i obraz współczesny • Interakcje Ziemia – człowiek 	<ul style="list-style-type: none"> • scharakteryzowanie przebiegu procesów wewnętrznych i zewnętrznych oraz form terenu powstałych pod ich wpływem • wyjaśnienie przyczyn gęstego zaludnienia obszarów wulkanicznych • wykazanie współzależności pomiędzy litosferą a pozostałymi sferami Ziemi • przedstawienie roli człowieka w przekształceniu rzeźby powierzchni Ziemi 	<ul style="list-style-type: none"> • wewnętrzne procesy geologiczne: plutonizm, wulkanizm, trzęsienia ziemi, procesy górotwórcze, procesy łądotwórcze • zewnętrzne procesy geologiczne: <ul style="list-style-type: none"> • wietrzenie, grawitacyjne • ruchy masowe, rzeźbotwórcza działalność wiatru, wód płynących, wód krasowych, lodowców górskich i kontynentalnych, wody morskiej 	<ul style="list-style-type: none"> • mapa fizyczna świata • mapa świata „Geologia – tektonika” • filmy edukacyjne z serii „Cudowna planeta” pt. „Wielka dolina ryftowa”, „Powstanie wielkich łańcuchów górskich”, „Powstanie Ziemi” • plansza wulkanu oraz form zrębowych i fałdowych WERSUS s.c. Ziębice • foliogramy • atlasy • rocznik statystyczny • „Tablice geograficzne” – Wydawnictwo ADAMANTAN (Warszawa 1998) • mapa fizyczna świata • plansze ilustrujące działalność wiatru, rzeki, lodowca górskiego i łądolu oraz morza WERSUS s.c. Ziębice • „Tablice geograficzne” – Wydawnictwo ADAMANTAN (Warszawa 1998) • ilustracje • przezrocza • atlasy • filmy edukacyjne z serii „Cudowna planeta” pt. „Sahara wędrująca pustynia”, „Nadejście epoki lodowcowej”

1	2	3	4
<p style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg);"> • Ziemia jako środowisko życia, jej historia i obraz współczesny • Interakcje Ziemia – człowiek </p>	<p>Argumentowanie znaczenia biosfery dla rozwoju życia oraz w przyrodniczym systemie Ziemi</p> <ul style="list-style-type: none"> • rozmieszczenie lasów i pustyni na Ziemi • wykazanie wpływu warunków klimatycznych na strefowość i piętrowość roślinności • opisanie związku pomiędzy obfitością świata roślinnego a liczebnością świata zwierzęcego • uświadomienie roli lasów w życiu i działalności człowieka • omówienie zagrożeń biosfery przez nieracjonalną działalność człowieka • wykazanie zależności pomiędzy biosferą a pozostałymi sferami Ziemi 	<p>E. Biosfera</p> <ul style="list-style-type: none"> • strefowość roślinności na Ziemi • piętra roślinne w górach • rośliny i zwierzęta mórz i oceanów • świat zwierzęcy na łąkach • zagrożenie biosfery spowodowane przez działalność człowieka 	<ul style="list-style-type: none"> • mapy krajobrazowe kontynentów i świata • mapa fizyczna świata • plansze ilustrujące piętrowość roślinną – WERSUS s.c. Ziębice • „Tablice geograficzne” – Wydawnictwo ADAMANTAN (Warszawa 1998) • ilustracje • przeźrocza • atlasy • filmy edukacyjne z serii „Cudowna planeta” pt. „Wielki las”, „Dlaczego wyginęły dinozaury”
	<p>Prezentowanie dowodów na znaczenie pedosfery dla rozwoju życia oraz w przyrodniczym systemie Ziemi</p> <ul style="list-style-type: none"> • omówienie zależności między czynnikami glebotwórczymi a procesem powstawania gleby • opisanie przyczyn zróżnicowania gleb na strefowe i astrefowe 	<p>F. Pedosfera</p> <ul style="list-style-type: none"> • czynniki glebotwórcze • procesy glebotwórcze • gleby strefowe i astrefowe • przekształcenie gleb w wyniku działalności człowieka – degradacja gleb 	<ul style="list-style-type: none"> • „Główne typy gleb”, okazy gleb – Polskie Towarzystwo Gleboznawcze – Warszawa • „Główne typy gleb Polski” – Polskie Towarzystwo Gleboznawcze

5	6	7
<ul style="list-style-type: none"> • nazwy najwyższych obszarów leśnych i największych pustyń • przykłady nazw zwierząt żyjących na różnych kontynentach 	<ul style="list-style-type: none"> * znaczenie procesu fotosyntezy dla życia człowieka, roślin i zwierząt • związek stref roślinnych ze strefami klimatycznymi • związek świata roślinnego z liczebnością i występowaniem zwierząt na Ziemi • określenie – „ginąca przyroda” * związek biosfery z pozostałymi sferami Ziemi 	<ul style="list-style-type: none"> * wytłumaczyć wpływ warunków klimatycznych na strefowość roślinności na Ziemi oraz jej piętrowy układ w górach • wskazać na mapie przebieg stref roślinnych na półkuli północnej • wytłumaczyć rolę lasów w życiu, działalności i rekreacji człowieka * omówić zagrożenie biosfery przez nieracjonalną działalność człowieka, zwaną także „grabieżą Ziemi”
<ul style="list-style-type: none"> • nazwy głównych typów gleb • nazwy typów gleb z najbliższej okolicy 	<ul style="list-style-type: none"> • związek klimatu, skały i roślinności z procesem glebotwórczym * związek rodzajów upraw z typami gleb • określenie „żywna gleba” * związek pedosfery z pozostałymi sferami 	<ul style="list-style-type: none"> * wytłumaczyć współzależności pomiędzy strefami klimatycznymi, roślinnymi i glebowymi • wskazać na mapie obszary występowania najżyźniejszych gleb

1	2	3	4
<p>Ziemia jako środowisko życia, jej historia i obraz współczesny</p> <p>Interakcje Ziemia – człowiek</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ziemia jako środowisko życia, jej historia i obraz współczesny • Interakcje Ziemia – człowiek 	<ul style="list-style-type: none"> • wykazanie związku pomiędzy rodzajami upraw a typami gleb • omówienie wpływu działalności człowieka na degradację gleby • wykazanie zależności pomiędzy pedosferą a pozostałymi sferami Ziemi 		<ul style="list-style-type: none"> • „Tablice Geograficzne” – Wydawnictwo „ADAMANTAN” (Warszawa 1998)
	<p>Określanie rangi procesów i wydarzeń geologicznych oraz ich roli w kształtowaniu środowiska życia na Ziemi</p> <ul style="list-style-type: none"> • opisanie metod datowania wieku bezwzględnego i względnego skał • podanie sposobów datowania skał najbliższej okolicy • omówienie najważniejszych wydarzeń w dziejach Ziemi • opisanie wybranych skamieniałości przewodnich • wyjaśnienie współzależności pomiędzy występowaniem surowców mineralnych a procesami geologicznymi 	<p>G. Dzieje Ziemi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • metody datowania wieku względnego i bezwzględnego skał • najważniejsze wydarzenia w dziejach Ziemi • skamieniałości i skały dokumentami przeszłości geologicznej Ziemi 	<ul style="list-style-type: none"> • „Tablica stratygraficzna dziejów Ziemi” • mapa świata „Geologia – tektonika” • okazy skamieniałości przewodnich • „Tablice geograficzne” – Wydawnictwo ADAMANTAN (Warszawa 1998) • Film z serii „Cudowna planeta” pt. „Powstanie Ziemi”

5	6	7
		<p>* omówić współzależności pomiędzy działalnością człowieka a degradacją gleb</p>
<ul style="list-style-type: none"> • nazwy kolejnych er • nazwy głównych wydarzeń geologicznych * przykłady nazw wybranych skamieniałości przewodnich 	<ul style="list-style-type: none"> • związek występowania surowców mineralnych z obszarami tarcz i platform * różnicę między wiekiem względnym i bezwzględnym skał 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazać na mapie najstarsze obszary na Ziemi – tarcze prekambryjskie * wytłumaczyć współzależności pomiędzy występowaniem wybranych surowców mineralnych a procesami geologicznymi * podać przykłady zastosowania metod datowania skał do osadów najbliższej okolicy • wyjaśnić proces powstawania pokładów węgla kamiennego i soli kamiennej

Procedury osiągnięcia celów:

- ✓ analizowanie związków przyczynowo-skutkowych występujących w środowisku geograficznym,
- ✓ czytanie, analizowanie i interpretowanie map ogólnogeograficznych i tematycznych, wykresów, piktogramów i przekrojów,
- ✓ dowodzenie znaczenia Ziemi jako środowiska życia,
- ✓ uzasadnianie spójności środowiska geograficznego naszej planety,
- ✓ prezentowanie dowodów na znaczenie pedosfery jako sfery kontaktu pozostałych sfer – litosfery, biosfery, hydrosfery i atmosfery,
- ✓ określanie rangi procesów i wydarzeń geologicznych w dziejach Ziemi,
- ✓ rozpoznawanie głównych surowców mineralnych i podstawowych skał,
- ✓ odczytywanie i analizowanie informacji z map tematycznych,
- ✓ sporządzanie wykresów rocznego rozkładu temperatury i opadów na podstawie wybranych danych meteorologicznych,
- ✓ analizowanie prognoz pogody dla wybranego regionu kraju i Polski,
- ✓ zajęcia terenowe mające na celu:
 - wyznaczenie południka miejscowego,
 - określanie najbardziej znanych gwiazdozbiorów (zajęcia w terenie i w planetarium),
 - określanie szerokości geograficznej miejsca obserwacji,
 - określenie stopnia przekształcenia środowiska naturalnego najbliższej okolicy (karty obserwacji),
 - zajęcia terenowe w stacji meteorologicznej.

Program nauczania geografii w klasie II

Hasło w Podstawie programowej	Cele kształcenia i wychowania	Proponowane treści kształcenia i wychowania	Środki dydaktyczne
1	2	3	4
<p>Gospodarowanie zasobami naturalnymi Ziemi</p> <p>Współczesne przemiany gospodarcze, społeczne i polityczne na kontynentach i w wybranych państwach</p>	<p><i>Uzasadnienie zróżnicowania gospodarczego Ameryki Północnej i Południowej</i></p> <p>Argumentowanie znaczenia przemysłu dla rozwoju gospodarczego państw Ameryki</p> <ul style="list-style-type: none"> • wykazanie związku pomiędzy wielkimi strukturami geologiczno-tektonicznymi Ameryki a występowaniem surowców mineralnych • poznanie przyczyn zróżnicowania rozwoju przemysłowego regionów Ameryki Północnej i Południowej • opisanie zależności pomiędzy poziomem rozwoju gospodarczego a potencjałem naturalnym i ludnościowym • uświadomienie wpływu na środowisko naturalne 	<p><i>Zróżnicowanie gospodarcze Ameryki Północnej i Południowej</i></p> <p>Przemysł</p> <ul style="list-style-type: none"> • związek występowania surowców mineralnych z wielkimi strukturami geologiczno-tektonicznymi Ameryki Północnej i Południowej • baza surowca i jej związki z ośrodkami wydobywania w Ameryce Północnej i Południowej • główne okręgi przemysłowe Ameryki • wpływ gospodarki człowieka na przyrodę 	<ul style="list-style-type: none"> • mapa fizyczna półkuli zachodniej • mapa gospodarcza świata • mapa świata „Geologia – tektonika” • atlasy • „Tablice geograficzne” – Wydawnictwo ADAMANTAN (Warszawa 1998) • „Mały rocznik statystyczny 1998” • ilustracje • foliogramy

Założone osiągnięcia uczniów

• podstawowe

* ponadpodstawowe

Uczeń pamięta	Uczeń rozumie	Uczeń potrafi
5	6	7
<ul style="list-style-type: none"> • nazwy głównych surowców mineralnych * nazwy największych okręgów przemysłowych Ameryki • przykłady nazw wybranych produktów przemysłowych Ameryki 	<ul style="list-style-type: none"> • przyczyny zróżnicowania rozwoju przemysłowego Ameryki Północnej i Południowej * określenie – „potęga gospodarcza” 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazać na mapie tarcze i platformy oraz obszary wytłumaczyć ich związek z bazą surowcową * wytłumaczyć zależność poziomu rozwoju gospodarczego od potencjału naturalnego i ludnościowego • wskazać na mapie obszary przekształcone przez przemysł

1	2	3	4
<p style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg);"> • Gospodarowanie zasobami naturalnymi Ziemi • Współczesne przemiany gospodarcze, społeczne i polityczne na kontynentach i w wybranych państwach </p>	<p>Uświadomienie związku pomiędzy warunkami naturalnymi a regionami rolniczymi Ameryki</p> <ul style="list-style-type: none"> • opisanie czynników mających wpływ na rozwój gospodarki rolniczej w Ameryce • poznanie różnych sposobów gospodarowania w rolnictwie Ameryki • scharakteryzowanie głównych regionów rolniczych • wyróżnienie i omówienie przyczyn wydzielenia obszarów nadwyżek i niedoborów żywności • uświadomienie wpływu gospodarki rolnej na stan środowiska w Ameryce 	<p>Regiony rolnicze Ameryki i ich związek z warunkami naturalnymi, w tym:</p> <ul style="list-style-type: none"> • sposoby gospodarowania w rolnictwie • główne rośliny uprawne • chów zwierząt • rolnictwo słabo i wysoko rozwinięte • główne regiony rolnicze • obszary nadwyżek i niedoborów żywności w Ameryce • wpływ gospodarki rolnej na środowisko 	<ul style="list-style-type: none"> • atlasy • mapa fizyczna półkuli zachodniej • mapa gospodarcza świata • „Tablice geograficzne” – Wydawnictwo ADAMANTAN (Warszawa 1998) • „Mały rocznik statystyczny 1998” • ilustracje • foliogramy
	<p>Argumentowanie znaczenia lasów dla życia na Ziemi oraz dla krajów Ameryki</p> <ul style="list-style-type: none"> • omówienie związku pomiędzy klimatem, podłożem skalnym i lasami • scharakteryzowanie lasów strefy umiarkowanej i równikowej • opisanie znaczenia lasów dla życia i działalności człowieka • uświadomienie wpływu działalności człowieka na stan lasów w Ameryce 	<p>Lasy wielkim bogactwem Ameryki</p> <ul style="list-style-type: none"> • eksploatacja lasów strefy umiarkowanej i równikowej • wpływ działalności człowieka na stan lasów w Ameryce 	<ul style="list-style-type: none"> • atlasy • mapa fizyczna półkuli zachodniej • mapa gospodarcza świata • „Mały rocznik statystyczny 1998” • „Tablice geograficzne” – Wydawnictwo ADAMANTAN (Warszawa 1998) • ilustracje • foliogramy

5	6	7
<ul style="list-style-type: none"> • nazwy głównych roślin uprawianych w Ameryce • nazwy zwierząt hodowlanych * nazwy głównych regionów rolniczych 	<ul style="list-style-type: none"> • związek między rzeźbą powierzchni, wysokością n.p.m., klimatem a gospodarką rolną • związek pomiędzy wielkoobszarowością gospodarstw rolnych a sposobem gospodarowania * wpływ warunków klimatycznych na zróżnicowanie upraw w Ameryce • określenie – „spichlerze świata” 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazać i omówić główne obszary upraw * na wybranych przykładach omówić różnicę pomiędzy intensywną i ekstensywną gospodarką rolną • wskazać na mapie obszary nadwyżek i niedoborów żywności oraz omówić przyczyny ich wydzielenia * na wybranych przykładach omówić negatywny wpływ gospodarki rolnej na stan środowiska
<ul style="list-style-type: none"> • nazwy wybranych gatunków drzew eksploatowanych w strefie umiarkowanej i równikowej 	<ul style="list-style-type: none"> * związek pomiędzy klimatem, podłożem skalnym i lasami 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazać na mapie obszary eksploatacji lasów • omówić znaczenie lasów dla gospodarki człowieka * wyjaśnić na wybranych przykładach wpływ działalności człowieka na stan lasów w Ameryce

1	2	3	4
<p style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg);"> • Gospodarowanie zasobami naturalnymi Ziemi • Współczesne przemiany gospodarcze, społeczne i polityczne na kontynentach i w wybranych państwach </p>	<p>Uzasadnianie wpływu komunikacji na rozwój społeczno-gospodarczy Ameryki</p> <ul style="list-style-type: none"> • poznanie czynników warunkujących rozwój komunikacji • omówienie związku pomiędzy rozwojem sieci transportu a obszarami eksploatacji i przetwórstwa • scharakteryzowanie różnych gałęzi transportu i poziomu ich rozwoju • uświadomienie wpływu transportu na stan środowiska 	<p>Komunikacja i jej wpływ na zróżnicowany rozwój społeczno-gospodarczy Ameryk</p> <ul style="list-style-type: none"> • czynniki warunkujące rozwój komunikacji • rozwój sieci i jej związek z obszarami eksploatacji i przetwórstwa • zróżnicowanie rozwoju transportu w Ameryce • wpływ transportu na środowisko naturalne 	<ul style="list-style-type: none"> • atlasy • mapa fizyczna świata • mapa gospodarcza świata • „Mały rocznik statystyczny 1998” • „Tablice geograficzne” – Wydawnictwo ADAMANTAN (Warszawa 1998) • „Mały rocznik statystyczny 1998” • foliogramy
	<p>Analizowanie i wyjaśnianie przyczyn i przebiegu zróżnicowanych procesów demograficznych i urbanizacyjnych w Amerykach</p> <ul style="list-style-type: none"> • omówienie kultur przedkolumbijskich i ich wkładu w rozwój cywilizacji amerykańskiej • wyjaśnienie przyczyn nierównomiernego rozmieszczenia ludności • scharakteryzowanie rozwoju osadnictwa i problemów wielkich miast • wyjaśnienie przyczyn powstania mozaiki kulturowej i językowej w Ameryce • opisanie roli sławnych Polaków w dziejach Ameryki oraz dużych skupisk Polonii 	<p>Ludność</p> <ul style="list-style-type: none"> • kultury przedkolumbijskie • nierównomierne rozmieszczenie ludności Ameryki • rozwój osadnictwa i problemy wielkich miast • tygiel kulturowy i językowy w Ameryce • sławni Polacy i skupiska Polonii 	

5	6	7
<ul style="list-style-type: none"> • nazwy czynników warunkujących rozwój komunikacji • nazwy dużych portów lotniczych i morskich w Ameryce 	<ul style="list-style-type: none"> * związek pomiędzy rozwojem sieci transportu a obszarami eksploatacji i przetwórstwa • związek pomiędzy stanem środowiska a rozwojem komunikacji * uzasadnić twierdzenie: transport – „krwiobiegiem gospodarczym” 	<ul style="list-style-type: none"> * omówić na wybranych przykładach wpływ czynników warunkujących rozwój komunikacji • wskazać na mapie duże porty morskie i lotnicze
<ul style="list-style-type: none"> * nazwy kultur przedkolumbijskich Ameryki • nazwy dużych ośrodków miejskich * nazwy głównych grup ludnościowych, które istnieją w Ameryce • nazwiska sławnych Polaków związanych z Ameryką 	<ul style="list-style-type: none"> • wpływ środowiska na nierównomierne rozmieszczenie ludności * określenie „tygiel kulturowy i językowy” 	<ul style="list-style-type: none"> * omówić pochodzenie ludności Ameryki • wskazać na mapie duże skupiska ludności w Ameryce * omówić przyczyny zróżnicowania rozmieszczenia ludności • wskazać na mapie duże skupiska Polonii w Ameryce

1	2	3	4
<ul style="list-style-type: none"> • Gospodarowanie zasobami naturalnymi Ziemi • Współczesne przemiany gospodarcze, społeczne i polityczne na kontynentach i w wybranych państwach 	<p>Dowodzenie dynamiki rozwoju gospodarczego USA i osiągnięcia rangi potęgi gospodarczej świata</p> <ul style="list-style-type: none"> • omówienie wpływu środowiska na rozwój gospodarki USA • scharakteryzowanie przewodnich cech przemysłu i rolnictwa w USA • porównanie poziomu rozwoju gospodarczego USA z wybranymi krajami świata • omówienie roli komunikacji w gospodarce USA • opisanie przyczyn nierównomiernego rozmieszczenia ludności USA oraz zróżnicowania procesów urbanizacyjnych 	<p><i>Charakterystyka gospodarki wybranych państw Ameryki</i></p> <p>Stany Zjednoczone Ameryki Północnej – potęgą gospodarczą świata</p> <ul style="list-style-type: none"> • przewodnie cechy gospodarki amerykańskiej • zróżnicowanie środowiska przyrodniczego jako element korzystny dla rozwoju gospodarki • wielka i nowoczesna produkcja przemysłowa • cechy rolnictwa amerykańskiego, w tym: niski wskaźnik zatrudnionych w rolnictwie, wysoka towarowość, wielkoobszarność, poziom mechanizacji) • główne regiony upraw i hodowli • rola komunikacji w gospodarce amerykańskiej • zróżnicowanie pochodzenia i rozmieszczenia ludności • procesy urbanizacyjne • przekształcenie środowiska przyrodniczego na skutek działalności człowieka 	<ul style="list-style-type: none"> • mapa fizyczna USA • atlasy • „Mały rocznik statystyczny 1998” • „Tablice geograficzne” – Wydawnictwo ADAMANTAN (Warszawa 1998) • foliogramy • ilustracje

5	6	7
<ul style="list-style-type: none"> * przewodnie cechy gospodarki amerykańskiej • dziedziny gospodarki, w których USA przoduje na świecie * nazwy głównych roślin uprawnych • zwierzęta hodowlane 	<ul style="list-style-type: none"> • dlaczego USA oceniane jest jako największa potęga gospodarcza świata * określenie „duży potencjał gospodarczy” * związek pomiędzy poziomem rozwoju gospodarczego a migracjami ludności • związek pomiędzy działalnością człowieka a stopniem przekształcenia środowiska * określenie „obszary silnie zurbanizowane” 	<ul style="list-style-type: none"> • udowodnić, że gospodarka amerykańska jest nowoczesna * ocenić przydatność środowiska przyrodniczego dla rozwoju gospodarki • wskazać i omówić główne okręgi przemysłowe * omówić znaczenie rolnictwa dla gospodarki kraju • wskazać na mapie główne obszary upraw i hodowli * ocenić poziom rozwoju gospodarki poprzez porównanie z wybranymi krajami świata * wyjaśnić rolę transportu w gospodarce amerykańskiej * omówić przyczyny nierównomiernego rozmieszczenia ludności * omówić na wybranych przykładach procesy urbanizacyjne • wskazać na mapie duże ośrodki miejskie • omówić wkład Polaków w badanie Australii

1	2	3	4
<ul style="list-style-type: none"> • Gospodarowanie zasobami naturalnymi Ziemi • Współczesne przemiany gospodarcze, społeczne i polityczne na kontynentach i w wybranych państwach 	<p>Wykazanie historycznego i regionalnego zróżnicowania procesów gospodarczych i społecznych w Brazylii</p> <ul style="list-style-type: none"> • omówienie wpływu warunków przyrodniczych na życie i gospodarkę kraju • scharakteryzowanie regionów nabywczych oraz zróżnicowania uprzemysłowienia Brazylii • opisanie regionów rolniczych w Brazylii • wykazanie negatywnego wpływu działalności człowieka na stan lasów Amazonii oraz degradację gleb • poszukiwanie zależności pomiędzy siecią transportu a obszarami eksploatacji złóż i portami morskimi • omówienie udziału Brazylii w światowej wymianie handlowej • scharakteryzowanie zróżnicowania rasowego, etnicznego i ekonomicznego ludności Brazylii z uwzględnieniem Polonii • wykazanie następstw eksplozji demograficznej i urbanistycznej na wybranych miastach Brazylii 	<p>Brazylia – największy kraj Ameryki Południowej</p> <ul style="list-style-type: none"> • wpływ warunków przyrodniczych na życie i gospodarkę kraju • zróżnicowanie przemysłu Brazylii • zróżnicowanie regionów rolniczych Brazylii (w tym gospodarka plantacyjna) • zależność sieci transportu od lokalizacji obszarów eksploatacji złóż i portów morskich • zróżnicowanie rasowe, etniczne i ekonomiczne ludności Brazylii • duże ośrodki miejskie Brazylii jako przykład eksplozji demograficznej i urbanistycznej • Polonia w Brazylii 	<ul style="list-style-type: none"> • mapa fizyczna Ameryki Południowej • mapa gospodarcza Ameryki • atlasy • „Tablice geograficzne” – ADAMANTAN (Warszawa 1999) • „Mały rocznik statystyczny 1998”

5	6	7
<ul style="list-style-type: none"> • nazwy największych krain geograficznych * nazwy występujących głównych surowców mineralnych • nazwy największych miast i portów morskich * nazwy głównych grup rasowych i etnicznych Brazylii • nazwy ośrodków polonijnych 	<ul style="list-style-type: none"> * wpływ warunków przyrodniczych na gospodarkę kraju • zależność sieci transportu od lokalizacji obszarów eksploatacji złóż i portów morskich * negatywny wpływ gospodarki plantacyjnej na degradację gleb • znaczenie lasów Amazonii dla życia na Ziemi i konieczność ich ochrony 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazać na mapie obszar Brazylii, regiony wydobywania surowców mineralnych oraz ośrodki przemysłowe * wyjaśnić przyczyny nierównomiernego zagospodarowania kraju • wskazać na mapie obszary upraw rolniczych i obszarów lasów * omówić czynniki sprzyjające gospodarce rolnej i leśnej i ograniczające ją • wskazać na mapie duże ośrodki miejskie Brazylii oraz * przewidzieć skutki eksplozji demograficznej i urbanistycznej • wykazać rolę Brazylii w światowym handlu zagranicznym

1	2	3	4
<p style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg);"> • Gospodarowanie zasobami naturalnymi Ziemi • Współczesne przemiany gospodarcze, społeczne i polityczne na kontynentach i w wybranych państwach • Źródła konfliktów i próby ich rozwiązania </p>	<p>Uzasadnianie przyczyn i znaczenia zróżnicowania gospodarczego Afryki</p> <ul style="list-style-type: none"> • omówienie wpływu warunków naturalnych na rozwój gospodarki kontynentu • wykazanie związków pomiędzy obszarami występowania surowców mineralnych a ośrodkami wydobywania i poziomem rozwoju przemysłu • scharakteryzowanie rolnictwa Afryki • wykazanie wpływu przeszłości kolonialnej Afryki na poziom życia ludności i rozwój gospodarczy państwa • opisanie zróżnicowania rasowego, etnicznego i plemiennego ludów Afryki • wyjaśnienie na wybranych przykładach konfliktów i wojen występujących w Afryce • scharakteryzowanie rozmieszczenia ludności w Afryce • uświadomienie wpływu nieracjonalnej działalności człowieka na stan środowiska 	<p>Zróżnicowanie gospodarcze Afryki</p> <ul style="list-style-type: none"> • wpływ warunków naturalnych na rozwój gospodarki kontynentu • rozmieszczenie bazy surowcowej i ośrodków wydobycia • specyficzne cechy rolnictwa Afryki • pogłowie zwierząt hodowlanych a możliwości środowiska przyrodniczego • wpływ przeszłości kolonialnej Afryki na zróżnicowanie gospodarki • zróżnicowanie rasowe, etniczne, plemienne Afryki; konflikty i wojny • rozmieszczenie ludności w Afryce • wpływ nieracjonalnej działalności człowieka na stan środowiska przyrodniczego 	<ul style="list-style-type: none"> • mapa fizyczna Afryki • mapa gospodarcza Afryki • atlasy • „Tablice geograficzne” – ADAMANTAN (Warszawa 1999) • „Mały rocznik statystyczny 1998”

5	6	7
<ul style="list-style-type: none"> • nazwy obszarów wydobywczych i najważniejszych surowców mineralnych wydobywanych w Afryce • nazwy dziedzin przemysłu rozwiniętych w Afryce • nazwy ras i głównych grup etnicznych zamieszkujących Afrykę 	<ul style="list-style-type: none"> • wpływ nieracjonalnej działalności człowieka na pogorszenie się stanu środowiska • wpływ przeszłości kolonialnej na poziom życia ludności i rozwój gospodarczy państw • określenie „najbiedniejszy kontynent” 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazać na mapie obszary występowania surowców mineralnych i ośrodków wydobywania • wyjaśnić różnicę pomiędzy rolnictwem towarowym a żywnościowym • omówić zależność pomiędzy ilością pogłowa zwierząt hodowlanych a możliwościami środowiska przyrodniczego • wyjaśnić, dlaczego w strefie równikowej nie ma hodowli bydła • omówić przyczyny konfliktów i wojen występujących w Afryce • wskazać na mapie obszary o dużej gęstości zaludnienia oraz największe miasta

1	2	3	4
<ul style="list-style-type: none"> • Gospodarowanie zasobami naturalnymi Ziemi • Współczesne przemiany gospodarcze, społeczne i polityczne na kontynentach i w wybranych państwach 	<p>Dowodzenie wpływu warunków naturalnych na rozwój gospodarczy Egiptu</p> <ul style="list-style-type: none"> • wykazanie związku pomiędzy warunkami naturalnymi a kierunkami rozwoju gospodarki Egiptu • omówienie znaczenia Nilu dla gospodarki życia Egipcjan • wyjaśnienie roli rolnictwa i turystyki w gospodarce Egiptu • omówienie przyczyn nierównomiernej koncentracji ludności • uświadomienie roli tamy asuańskiej w gospodarce i środowisku 	<p>Egipt państwem arabskim</p> <ul style="list-style-type: none"> • związek gospodarki Egiptu z warunkami naturalnymi • znaczenie Nilu dla gospodarki i życia Egipcjan • rola rolnictwa i turystyki w życiu gospodarczym Egiptu • ludność 	<ul style="list-style-type: none"> • mapa fizyczna Afryki • mapa gospodarcza Afryki • „Tablice geograficzne” – ADAMANTAN (Warszawa 1999) • „Mały rocznik statystyczny 1998”
	<p>Interpretowanie przebiegu procesów gospodarczych i tempa przemian społecznych w RPA</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnienie wpływu warunków naturalnych na gospodarkę kraju • opisanie znaczenia bazy surowcowej dla kierunków rozwoju przemysłu • poznanie głównych cech rolnictwa RPA 	<p>Republika Południowej Afryki najbogatszym krajem Afryki</p> <ul style="list-style-type: none"> • zależność gospodarki od warunków naturalnych • baza surowcowa i przemysł • rolnictwo • ludność RPA – przemiany społeczne i ekonomiczne 	<ul style="list-style-type: none"> • mapa fizyczna Afryki • mapa gospodarcza Afryki • „Tablice geograficzne” – ADAMANTAN (Warszawa 1999) • „Mały rocznik statystyczny 1998”

5	6	7
<ul style="list-style-type: none"> • nazwy roślin, które uprawia się w Egipcie • nazwy najważniejszych gałęzi • nazwy największych miast 	<ul style="list-style-type: none"> • określenie „Nil – darem Bogów” • znaczenie Nilu dla rozwoju rolnictwa • rola tamy asuańskiej w gospodarce i środowisku 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazać na mapie Egipt • ocenić wpływ warunków naturalnych na gospodarkę • wyjaśnić rolę rolnictwa i turystyki dla życia gospodarczego Egiptu • omówić przyczyny koncentracji ludności w dolinie dolnego Nilu
<ul style="list-style-type: none"> • nazwy najważniejszych surowców mineralnych • nazwy roślin uprawnych • nazwy ras i grup etnicznych zamieszkujących RPA • nazwy największych miast 	<ul style="list-style-type: none"> • przyczyny nierównomiernego rozmieszczenia ludności RPA • wpływ przemian politycznych na zróżnicowanie społeczne i ekonomiczne ludności RPA 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazać na mapie RPA • wyjaśnić wpływ warunków naturalnych na gospodarkę kraju • wskazać na mapie obszary występowania i wydobywanie surowców mineralnych oraz omówić ich rolę w gospodarce RPA

1	2	3	4
<p>Gospodarowanie zasobami naturalnymi Ziemi</p> <ul style="list-style-type: none"> Współczesne przemiany gospodarcze, społeczne i polityczne na kontynentach i w wybranych państwach 	<ul style="list-style-type: none"> scharakteryzowanie zróżnicowania społecznego i ekonomicznego ludności RPA uświadomienie istoty przemian społecznych, politycznych, gospodarczych RPA 		
	<p>Uzasadnienie przyczyn i znaczenia zróżnicowania gospodarczego Australii</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnienie zależności między warunkami naturalnymi a gospodarką Australii i Oceanii scharakteryzowanie międzynarodowych powiązań gospodarczych Australii i Oceanii omówienie przyczyn nierównomiernego rozmieszczenia ludności i kontrastów w sposobie życia mieszkańców Australii i Oceanii omówienie wkładu Polaków w badanie Australii 	<p>Zróżnicowanie gospodarcze Australii i Oceanii</p> <ul style="list-style-type: none"> baza surowcowa i przemysł Australii i Oceanii warunki naturalne a rolnictwo Australii i Oceanii nierównomierne rozmieszczenie ludności; Abo-rygeni Polacy w Australii 	<ul style="list-style-type: none"> mapa fizyczna Australii atlas „Tablice geograficzne”

5	6	7
		<ul style="list-style-type: none"> • wskazać na mapie główne obszary upraw i omówić cechy rolnictwa • porównać gospodarcze osiągnięcia RPA z wybranymi państwami świata • omówić na wybranych przykładach źródła problemów społecznych, politycznych i gospodarczych w RPA
<ul style="list-style-type: none"> • nazwy głównych roślin uprawianych w Australii i na wyspach Oceanii • nazwy zwierząt hodowlanych • nazwy dużych miast 	<ul style="list-style-type: none"> • zależność pomiędzy klimatem a rozmieszczeniem upraw rolnych i hodowli * przyczyny kontrastów w poziomie życia mieszkańców Australii i Oceanii 	<ul style="list-style-type: none"> * wyjaśnić zależność między warunkami naturalnymi a gospodarką Australii i Oceanii • wskazać na mapie obszary występowania surowców mineralnych * wytłumaczyć wpływ surowców mineralnych na powiązania gospodarcze Australii i Japonii • wskazać na mapie obszary głównych upraw i hodowli w Australii i Oceanii • omówić wkład Polaków w badanie Australii

1	2	3	4
<ul style="list-style-type: none"> • Gospodarowanie zasobami naturalnymi Ziemi • Współczesne przemiany gospodarcze, społeczne i polityczne na kontynentach i w wybranych państwach • Źródła konfliktów i próby ich rozwiązania 	<p>Argumentowanie dynamiki przemian i zróżnicowania procesów gospodarczych w Azji</p> <ul style="list-style-type: none"> • wykazanie współzależności pomiędzy bazą surowcową a powstaniem wielkich okręgów przemysłowych • ocenienie wpływu warunków naturalnych na powstanie regionów rolniczych i specyfikę upraw • omówienie roli transportu w pokonywaniu barier i tworzeniu powiązań gospodarczych • scharakteryzowanie zróżnicowania rozmieszczenia ludności na tle występowania bazy surowcowej wody i żyznych gleb • uświadomienie skutków eksplozji demograficznej na wybranych przykładach • przewidywanie wpływu nieracjonalnej gospodarki człowieka na środowisko 	<p>Zróżnicowanie gospodarcze Azji</p> <ul style="list-style-type: none"> • baza surowcowa • występowanie surowców a wielkie okręgi przemysłowe Azji • wpływ warunków naturalnych na rozwój rolnictwa • wielkie regiony rolnicze • rozległość kontynentu a transport; bariery komunikacyjne • zróżnicowanie rozmieszczenia ludności Azji • wielkie zespoły miejskie • eksplozja demograficzna a poziom rozwoju gospodarczego państw • nieracjonalna gospodarka człowieka a degradacja środowiska 	<ul style="list-style-type: none"> • mapa fizyczna Azji • mapa gospodarcza Azji • atlasy • „Tablice geograficzne” – ADAMANTAN (Warszawa 1999) • „Mały rocznik statystyczny 1998” • „Świat w liczbach” • foliogramy • przeźrocza

5	6	7
<ul style="list-style-type: none"> • nazwy głównych surowców mineralnych • nazwy najważniejszych roślin uprawnych • nazwy wielkich zespołów miejskich • nazwy dużych portów morskich 	<ul style="list-style-type: none"> • związek pomiędzy bazą surowcową a powstaniem okręgów przemysłowych * związek pomiędzy występowaniem obszarów upraw ryżu, herbaty, bawełny a warunkami naturalnymi • związek pomiędzy rozmieszczeniem ludności a występowaniem bazy surowcowej, wody i żyznych gleb * skutki rabunkowej gospodarki człowieka w rejonach wydobywczych 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazać na mapie obszary wydobywania głównych surowców mineralnych * wyjaśnić wpływ bazy surowcowej na powstanie wielkich okręgów przemysłowych * omówić współzależności pomiędzy warunkami klimatycznymi a roślinami uprawianymi w Azji * ocenić wpływ warunków naturalnych na powstanie regionów rolniczych • omówić rolę transportu w tworzeniu powiązań gospodarczych * omówić przyczyny zróżnicowania rozmieszczenia ludności w Azji • wskazać na mapie największe zespoły miejskie Azji * przewidzieć skutki eksplozji demograficznej

1	2	3	4
<p style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg);"> • Gospodarowanie zasobami naturalnymi Ziemi • Współczesne przemiany gospodarcze, społeczne i polityczne na kontynentach i w wybranych państwach • Źródła konfliktów i próby ich rozwiązania </p>	<p>Przytaczanie dowodów na dynamikę procesów demograficznych i przemian gospodarczych Chin</p> <ul style="list-style-type: none"> • wykazanie powiązań pomiędzy bazą surowcową a kierunkami rozwoju przemysłu w Chinach • omówienie wpływu warunków naturalnych środowiska na sposoby gospodarowania w rolnictwie • wyjaśnienie przyczyn przemian w rolnictwie chińskim • scharakteryzowania regionów gospodarczych Chin • opisanie rozmieszczenia ludności Chin na tle warunków środowiska naturalnego i przemian gospodarczych • uświadomienie przyczyn konkurencyjności towarów chińskich na rynku światowym • wykazanie wpływu działalności człowieka na stan środowiska 	<p><i>Charakterystyka gospodarcza wybranych państw Azji</i></p> <p>Chiny – najludniejszym krajem świata</p> <ul style="list-style-type: none"> • przemysł i baza surowcowa • wpływ warunków naturalnych środowiska na rodzaj gospodarki rolnej; znaczenie lessu dla rolnictwa • regiony gospodarcze Chin • ludność Chin • pozycja Chin w gospodarce światowej 	<ul style="list-style-type: none"> • mapa fizyczna Azji • mapa gospodarcza Azji • atlasy • „Tablice geograficzne” – ADAMANTAN (Warszawa 1999) • „Mały rocznik statystyczny 1998” • „Świat w liczbach” • foliogramy • przeźrocza

5	6	7
<ul style="list-style-type: none"> • nazwy najważniejszych surowców mineralnych • nazwy dużych okręgów przemysłowych • nazwy głównych roślin uprawnych * nazwy regionów gospodarczych Chin • nazwy największych miast 	<ul style="list-style-type: none"> * związek pomiędzy występowaniem lessu a obszarami żyznych gleb • wpływ działalności człowieka na stan środowiska 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazać na mapie obszary występowania najważniejszych surowców mineralnych • wskazać na mapie i nazwać główne okręgi przemysłowe * omówić współzależności pomiędzy bazą surowcową a powstaniem dużych okręgów przemysłowych * wykazać związek między warunkami naturalnymi środowiska a rodzajem gospodarki rolnej * wyjaśnić przyczyny przemian w rolnictwie chińskim i ich wpływ na wzrost produkcji rolnej • wskazać na mapie wielkie zespoły miejskie • wyjaśnić przyczyny nierównomiernego rozmieszczenia ludności • omówić przyczyny konkurencyjności towarów chińskich na rynku światowym

1	2	3	4
<ul style="list-style-type: none"> • Gospodarowanie zasobami naturalnymi Ziemi • Współczesne przemiany gospodarcze, społeczne i polityczne na kontynentach i w wybranych państwach 	<p>Dociekanie przyczyn wykreowania Japonii na drugą potęgę gospodarczą świata</p> <ul style="list-style-type: none"> • omówienie wpływu własnych i importowanych surowców mineralnych na rozwój przemysłu Japonii • scharakteryzowanie przyczyn i etapów rozwoju gospodarki Japonii po II wojnie światowej • wyjaśnianie związku pomiędzy warunkami naturalnymi a rozwojem gospodarki rolnej Japonii • zanalizowanie znaczenia nauki i techniki oraz poziomu wykształcenia ludzi dla kreowania rozwoju gospodarczego Japonii w świecie • opisanie roli nowoczesnego transportu w gospodarce Japonii • uzasadnienie przyczyn koncentracji ludności na nizinach nadmorskich • przedstawienie na przykładach rodzajów skupisk ludności miejskiej i problemów wielkich miast 	<p>Japonia drugą potęgą gospodarczą świata</p> <ul style="list-style-type: none"> • ubóstwo surowców mineralnych • cechy przemysłu Japonii • główne regiony i ośrodki przemysłowe • obszary rolnicze Japonii • znaczenie nauki i techniki dla kreowania rozwoju gospodarczego • rola transportu w gospodarce • ludność; wielkie zespoły miejskie, problemy dużych miast • rola Japonii w gospodarce światowej 	<ul style="list-style-type: none"> • mapa fizyczna Europy • mapa gospodarcza Europy • atlasy • „Tablice geograficzne” – ADAMANTAN (Warszawa 1999) • „Mały rocznik statystyczny 1998” • „Świat w liczbach” • foliogramy • przeźrocza

5	6	7
<ul style="list-style-type: none"> • nazwy głównych surowców mineralnych pochodzących z importu • nazwy wielkich miast • nazwy nowoczesnych i rozwiniętych gałęzi przemysłu • nazwy niektórych produktów japońskich 	<ul style="list-style-type: none"> • związek pomiędzy gospodarką rolną a warunkami naturalnymi * związek pomiędzy nauką, poziomem wykształcenia ludzi i poziomem rozwoju gospodarczego Japonii • określenie – „Japonia krajem XXI wieku” 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazać na mapie obszary wydobycia surowców mineralnych * przedstawić przyczyny silnego rozwoju gospodarki Japonii * omówić etapy rozwoju gospodarki w Japonii po II wojnie światowej • wyjaśnić rolę nowoczesnego transportu w gospodarce • wskazać na mapie obszary dużej koncentracji ludności i wielkie miasta Japonii * uzasadnić, dlaczego ponad 90% ludności mieszka na nizinach nadmorskich * omówić na dowolnych przykładach problemy wielkich miast

1	2	3	4
<ul style="list-style-type: none"> • Gospodarowanie zasobami naturalnymi Ziemi • Współczesne przemiany gospodarcze, społeczne i polityczne na kontynentach i w wybranych państwach 	<p><i>Uświadomienie zróżnicowania gospodarczego Europy</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnianie związku pomiędzy bazą surowcową Europy a wielkimi okręgami przemysłowymi • omówienie współzależności pomiędzy warunkami naturalnymi a wyodrębnionymi regionami rolniczymi • opisanie charakteru przemian w rolnictwie europejskim • uzasadnianie roli turystyki w gospodarce państw Europy • przedstawienie wpływu komunikacji na życie człowieka i rozwój powiązań gospodarczych • uzasadnianie zalet i wad współczesnych procesów integracyjnych • scharakteryzowanie czynników warunkujących rozmieszczenie ludności oraz jej główne skupiska • uświadomienie konieczności ochrony środowiska naturalnego 	<p><i>Zróżnicowanie gospodarcze Europy</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • baza surowcowa • wydobycie surowców a wielkie okręgi przemysłowe Europy • czynniki warunkujące rozwój rolnictwa w Europie • regiony rolnicze • rola turystyki w gospodarce • wpływ komunikacji na warunki życia człowieka • rola transportu w gospodarce • procesy integracyjne • czynniki warunkujące nierównomierne rozmieszczenie ludności w Europie • uwarunkowania rozwoju wielkich miast Europy • wpływ gospodarki człowieka na stan środowiska 	<ul style="list-style-type: none"> • mapa fizyczna Europy • mapa gospodarcza Europy • atlasy • „Tablice geograficzne” – ADAMANTAN (Warszawa 1999) • „Świat w liczbach” • przeźrocza • foliogramy

5	6	7
<ul style="list-style-type: none"> • nazwy najważniejszych surowców mineralnych • nazwy okręgów przemysłowych • nazwy roślin uprawnych • nazwy największych portów morskich i lotniczych • nazwy wielkich zespołów miejskich 	<ul style="list-style-type: none"> * związki pomiędzy warunkami naturalnymi a rozwojem rolnictwa w Europie • wpływ nowoczesnej komunikacji na funkcjonowanie wielkich miast i okręgów przemysłowych • znaczenie turystyki dla gospodarki państw Europy * wpływ warunków naturalnych, przeszłości historycznej i rozwoju gospodarczego na rozmieszczenie ludności • konieczność ochrony środowiska naturalnego Europy 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazać na mapie obszary wydobycia surowców mineralnych * wyjaśnić związek okręgów przemysłowych z bazą surowcową Europy * omówić współzależności pomiędzy warunkami naturalnymi a występowaniem regionów rolniczych * wyjaśnić charakter przemian w rolnictwie europejskim • ocenić wpływ nowoczesnego transportu na rozwój silnych powiązań gospodarczych * dostrzec zalety i wady wynikające z rozwoju procesów integracyjnych

5	6	7
<ul style="list-style-type: none"> • nazwy głównych surowców mineralnych • dominujące gałęzie przemysłu Szwecji • nazwy roślin uprawianych w Danii • nazwy dużych miast Skandynawii 	<ul style="list-style-type: none"> * znaczenie lasów i wody dla gospodarki Szwecji, Norwegii i Finlandii • znaczenie gorących źródeł dla gospodarki Islandii * określenie „Islandia wyspa lodu i ognia” • konieczność ochrony unikalnych zasobów przyrody 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazać na mapie obszary eksploatacji surowców mineralnych w państwach skandynawskich - omówić główne gałęzie przemysłu Szwecji, Norwegii, Danii, Finlandii i Islandii * uzasadnić wpływ klimatu na występowanie upraw rolnych w Skandynawii * analizować przyczyny nieprzystąpienia Norwegii do Unii Europejskiej • wskazać na mapie duże miasta Skandynawii * wyjaśnić przyczyny zróżnicowania rozmieszczenia ludności w Skandynawii • omówić rolę turystyki w gospodarce
<ul style="list-style-type: none"> • nazwy najważniejszych surowców mineralnych • nazwy głównych okręgów przemysłowych 	<ul style="list-style-type: none"> * zależność upraw od warunków naturalnych 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazać na mapie obszary wydobywania surowców mineralnych i związane z nimi okręgi przemysłowe

1	2	3	4
<p style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg);">Gospodarowanie zasobami naturalnymi Ziemi</p> <ul style="list-style-type: none"> • Współczesne przemiany gospodarcze, społeczne i polityczne na kontynentach i w wybranych państwach • Źródła konfliktów i próby ich rozwiązania 	<ul style="list-style-type: none"> • omawianie znaczenia przemysłu Niemiec dla rozwoju gospodarczego kraju i Europy • objaśnianie cech regionów rolniczych i gospodarki rolnej Niemiec • określanie cech rozmieszczenia ludności oraz przyczyn i przykładów konfliktów społecznych i narodowościowych • analizowanie roli Niemiec w handlu światowym • uzasadnianie znaczenia Niemiec dla gospodarki, polityki i procesów integracyjnych w Europie 	<ul style="list-style-type: none"> • transport elementem scąplającym gospodarke • ludność • rola Niemiec w handlu światowym • znaczenie zjednoczenia Niemiec dla życia gospodarczego i politycznego Europy • Niemcy lokomotywą procesów integracyjnych w Europie 	<ul style="list-style-type: none"> • mapa gospodarcza Europy • atlasy • „Tablice geograficzne” – ADAMANTAN (Warszawa 1999) • „Świat w liczbach” • „Mały rocznik statystyczny 1998” • foliogramy • przeźrocza
	<p>Uzasadnienie specyfiki gospodarowania w basenie Morza Śródziemnego na przykładzie Włoch</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnianie znaczenia surowców mineralnych dla powstania i rozwoju okręgów przemysłowych Włoch • omawianie wpływu warunków naturalnych na rozwój i zróżnicowanie regionalne rolnictwa Włoch • argumentowanie przyczyn powstania dysproporcji gospodarczych pomiędzy Włochami Północnymi i Południowymi 	<p>Europa Południowa</p> <p>Włochy – reprezentant krajów basenu Morza Śródziemnego</p> <ul style="list-style-type: none"> • surowce mineralne i ośrodki przemysłowe Włoch • regiony rolnicze Włoch • zróżnicowanie rozwoju gospodarczego Włoch Północnych i Południowych • rola turystyki w gospodarce • ludność 	<ul style="list-style-type: none"> • mapa fizyczna Europy • mapa gospodarcza Europy • atlasy • „Świat w liczbach” • „Mały rocznik statystyczny 1998” • ilustracje zabytków Włoch • przeźrocza

5	6	7
<ul style="list-style-type: none"> • główne obszary rolnicze Niemiec • nazwy głównych miast • przykłady niektórych produktów niemieckich 	<ul style="list-style-type: none"> • znaczenie nowoczesnej sieci transportowej dla sprawnego funkcjonowania gospodarki * znaczenie zjednoczenia Niemiec dla polityki i gospodarki Europy 	<ul style="list-style-type: none"> * omówić główne gałęzie przemysłu Niemiec i ich znaczenie dla rozwoju gospodarczego kraju i Europy • wskazać na mapie obszary rolnicze * omówić cechy rolnictwa Niemiec • wskazać na mapie główne miasta * omówić na dowolnie wybranych przykładach konflikty społeczne i narodowościowe * wykazać rolę Niemiec w handlu światowym * wytłumaczyć przyczyny dynamicznego rozwoju Niemiec
<ul style="list-style-type: none"> • nazwy surowców mineralnych • nazwy miast i obszarów atrakcyjnych pod względem turystycznym i krajobrazowym • przykłady zabytków Włoch 	<ul style="list-style-type: none"> • wpływ klimatu na zróżnicowanie upraw * zróżnicowanie rozwoju gospodarczego Włoch Północnych i Południowych * określenie „turystyka ważnym działem gospodarki narodowej” 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazać na mapie ośrodki wydobywania głównych surowców mineralnych • wskazać na mapie główne okręgi przemysłowe * scharakteryzować obszary o najkorzystniejszych warunkach naturalnych dla rozwoju rolnictwa Włoch • wskazać na mapie regiony atrakcyjne turystycznie

1	2	3	4
<ul style="list-style-type: none"> • Gospodarowanie zasobami naturalnymi Ziemi • Współczesne przemiany gospodarcze, społeczne i polityczne na kontynentach i w wybranych państwach • Źródła konfliktów i próby ich rozwiązania 	<ul style="list-style-type: none"> • określanie walorów wybranych regionów Włoch atrakcyjnych dla turystów ze względu na unikalne zabytki i krajobraz • umotywowanie znaczenia turystyki dla gospodarki kraju • analizowanie przyczyn nierównomiernego rozmieszczenia ludności 		

5	6	7
		<p>* na wybranych przykładach ocenić walory turystyczne wybranych regionów Włoch</p> <ul style="list-style-type: none">• wskazać na mapie duże miasta Włoch <p>* wyjaśnić przyczyny nierównomiernego rozmieszczenia ludności</p>

Autorki sugerują nauczycielowi omawianie jednego z państw Europy byłego bloku komunistycznego według powyższych wzorów.

Procedury osiągnięcia celów:

- ✓ analizowanie związków przyczynowo-skutkowych występujących w środowisku geograficznym,
- ✓ dowodzenie znaczenia przemysłu i usług dla rozwoju gospodarczego kontynentów i wybranych państw,
- ✓ wyszukiwanie związków pomiędzy warunkami naturalnymi a regionami rolniczymi poszczególnych kontynentów i wybranych państw,
- ✓ ocenę znaczenia lasów dla życia i gospodarki człowieka,
- ✓ dowodzenie związków pomiędzy poziomem rozwoju komunikacji a rozwojem społeczno-gospodarczym poszczególnych kontynentów i państw,
- ✓ analizowanie danych statystycznych, wykresów, piktogramów dotyczących struktury gospodarki i wymiany towarowej kontynentów i wybranych państw,
- ✓ odczytywanie i analizowanie danych statystycznych dotyczących zróżnicowania procesów demograficznych,
- ✓ sporządzenie portfolio z wycinków prasowych dotyczących konfliktów zbrojnych i sposobów ich rozwiązywania na poszczególnych kontynentach,
- ✓ ocenianie wpływu wybranej działalności gospodarczej na środowisko naturalne Ziemi, kontynentu i wybranego państwa.

Program nauczania geografii w klasie III

Hasło w Podstawie programowej	Cele kształcenia i wychowania	Proponowane treści kształcenia i wychowania	Środki dydaktyczne
1	2	3	4
<ul style="list-style-type: none"> • Potencjał naturalny, ludnościowy, gospodarczy i kulturowy Polski • Polska na tle Europy i świata 	<p>Charakteryzowanie położenia Polski na tle Europy</p> <ul style="list-style-type: none"> • poznanie obszaru i sąsiadów Polski • omówienie rozwoju terytorialnego Polski na przestrzeni dziejów • scharakteryzowanie zmian na mapie politycznej Europy Środkowej • wykazanie pozytywnych i negatywnych konsekwencji wynikających z położenia Polski 	<p><i>Potencjał naturalny Polski na tle Europy</i></p> <p>Położenie Polski na tle Europy</p> <ul style="list-style-type: none"> • granice i obszar Polski na tle Europy • najdalej wysunięte punkty Polski • pozytywne i negatywne konsekwencje wynikające z położenia Polski 	<ul style="list-style-type: none"> • mapa ścienna Polski • atlas • rocznik statystyczny • „Słownik terminów geograficznych”

Założone osiągnięcia uczniów

• podstawowe

* ponadpodstawowe

Uczeń pamięta	Uczeń rozumie	Uczeń potrafi
5	6	7
<ul style="list-style-type: none"> • wielkość powierzchni Polski • sąsiadów Polski 	<ul style="list-style-type: none"> * konsekwencje wynikające z „tranzytowego” położenia Polski 	<ul style="list-style-type: none"> * wskazać punkty najdalej wysunięte w Polsce oraz określić ich współrzędne geograficzne • wskazać sąsiadów Polski * przedstawić zmiany na mapie politycznej Europy Środkowej po II wojnie światowej i w wyniku przemian w latach dziewięćdziesiątych • omówić rozwój terytorialny Polski posługując się mapami

1	2	3	4
<ul style="list-style-type: none"> • Potencjał naturalny, ludnościowy, gospodarczy i kulturowy Polski • Polska na tle Europy i świata 	<p><i>Scharakteryzowanie środowiska geograficznego Polski na tle kontynentu europejskiego</i></p> <p>Uzasadnienie związków pomiędzy wielkimi strukturami i procesami geologicznymi a występowaniem surowców mineralnych</p> <ul style="list-style-type: none"> • poznanie wielkich struktur geologicznych Polski • opisanie następstw wynikających z działalności czynników kształtujących rzeźbę powierzchni Polski • wykazanie zależności pomiędzy występowaniem surowców a warunkami ich powstawania • uświadomienie konieczności racjonalnego gospodarowania nieodnawialnymi zasobami przyrody oraz wykazanie celowości organizowania zbiórki surowców wtórnych 	<p><i>Środowisko geograficzne Polski na tle Europy</i></p> <p>Przeszłość geologiczna Polski</p> <ul style="list-style-type: none"> • wielkie struktury geologiczne Polski na tle Europy • procesy geologiczne zachodzące w skorupie ziemskiej na obszarze Polski • surowce mineralne jako nieodnawialne zasoby przyrody 	<ul style="list-style-type: none"> • mapa fizyczna Polski, Europy • atlasy • mapa geologiczno-stratygraficzna • okazy surowców i minerałów występujących w Polsce • filmy do wyboru z serii pt. „Rzeźba Polski” • foliogramy „Główne jednostki strukturalne Polski”

5

- nazwy czynników kształtujących rzeźbę powierzchni Polski
- nazwy surowców mineralnych występujących w Polsce
- * przykłady starych, młodych i odmłodzonych gór
- główne jednostki strukturalne Europy

6

- * zależność między występowaniem surowców a warunkami ich tworzenia w przeszłości oraz współcześnie
- konieczność racjonalnego gospodarowania surowcami mineralnymi oraz ponownego wykorzystania odpadów

7

- * omówić następstwa wynikające z działalności czynników kształtujących rzeźbę powierzchni Polski na przykładzie wybranych regionów z uwzględnieniem: zlodowaceń, ruchów górotwórczych, ruchów tektonicznych, działalności wody i wiatru
- wskazać obszary występowania surowców mineralnych
- * wskazać na mapie przykłady gór starych, młodych i odmłodzonych
- przekonać innych do celowości organizowania m.in. zbiórki surowców wtórnych, akcji sprzątania świata częściej niż raz w roku

1	2	3	4
<p>Potencjał naturalny, ludnościowy, gospodarczy i kulturowy Polski</p> <p>Polska na tle Europy i świata</p>	<p>Scharakteryzowanie pasowego układu rzeźby Polski</p> <ul style="list-style-type: none"> wykazanie współzależności pomiędzy ukształtowaniem powierzchni a procesami rzeźbotwórczymi opisanie wiodących cech poszczególnych pasów rzeźby 	<p>Pasowy układ rzeźby Polski</p> <ul style="list-style-type: none"> czynniki rzeźbotwórcze formy terenu występujące w poszczególnych pasach 	<ul style="list-style-type: none"> ścienna mapa fizyczna atlasy plansza „Pasowy układ rzeźby Polski” – WERSUS s.c. Ziębice filmy z serii „Rzeźba Polski”
	<p>Scharakteryzowanie cech klimatu Polski</p> <ul style="list-style-type: none"> omówienie na wybranych przykładach czynników klimatotwórczych uzasadnienie zależności pomiędzy stanem pogody a masami powietrza napływającymi nad Polskę wykazywanie przyczyn oraz zróżnicowania elementów klimatu Polski wyjaśnianie wpływu Bałtyku na klimat regionów nadmorskich 	<p>Klimat Polski</p> <ul style="list-style-type: none"> główne cechy klimatu Polski masy powietrza występujące nad Polską i ich wpływ na kształtowanie pogody zróżnicowanie opadów i temperatur oraz ich przyczyny 	<ul style="list-style-type: none"> film pt. „Kształtowanie pogody w Tatrach” mapa fizyczna Polski atlasy foliogram pt. „Spadek temperatury wraz z wysokością nad poziomem morza”

5	6	7
<ul style="list-style-type: none"> • nazwy pasów rzeźby • nazwy i rząd wielkości wysokości n.p.m. najwyższego i najniższego punktu na obszarze Polski 	<ul style="list-style-type: none"> * współzależność między ukształtowaniem powierzchni a procesami rzeźbotwórczymi 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić, dlaczego Polskę nazywamy krajem nizinnym * wskazać na mapie pasy rzeźby oraz wybrane krainy geograficzne wchodzące w ich skład • omówić wiodące cechy poszczególnych pasów rzeźby
<ul style="list-style-type: none"> * nazwy mas powietrza napływających nad Polskę • nazwy klimatycznych pór roku • główne cechy klimatu Polski 	<ul style="list-style-type: none"> * zależność między stanami pogody a masami powietrza napływającymi nad Polskę • związek między wzrostem wysokości n.p.m. a spadkiem temperatury • związek między układem form terenu a wysokością opadów 	<ul style="list-style-type: none"> * uzasadnić przyczyny występowania w Polsce klimatu przejściowego • wskazać na mapie najcieplejsze i najchłodniejsze latem i zimą regiony w Polsce * wyjaśnić przyczyny zróżnicowania opadów i temperatur latem oraz zimą • wyjaśnić wpływ Bałtyku na klimat regionów nadmorskich

1	2	3	4
<p>Potencjał naturalny, ludnościowy, gospodarczy i kulturowy Polski</p> <p>Polska na tle Europy i świata</p>	<p>Omówienie głównych cech i znaczenia wód powierzchniowych w Polsce</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnienie przyczyn zróżnicowania wielkości prawej i lewej części Wisły i Odry oraz powstania pradolin • wyodrębnienie różnych typów jezior oraz opisanie genezy ich powstania w Polsce • udowodnienie wpływu czasu i działalności człowieka na stan i liczbę jezior w Polsce • omówienie retencyjnej roli jezior i bagien • wytłumaczenie przyczyn powodzi w Polsce • scharakteryzowanie wpływu działalności człowieka na stan wód powierzchniowych • zaproponowanie sposobów racjonalnego gospodarowania wodą 	<p>Wody powierzchniowe</p> <ul style="list-style-type: none"> • zależności sieci hydrograficznej od nachylenia i ukształtowania form terenu • pradoliny • największe rzeki i ich dorzecza • zagrożenie powodziowe • retencyjna rola jezior i bagien • wpływ działalności człowieka na wody powierzchniowe 	<ul style="list-style-type: none"> • mapa fizyczna Polski • atlasy • filmy pt. „Przełomy Wisły” • rocznik statystyczny
	<p>Scharakteryzowanie gleb w Polsce</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnienie zależności pomiędzy klimatem, szatą roślinną, podłożem a typem gleby • opisanie głównych typów gleb w Polsce 	<p>Zróżnicowanie gleb w Polsce</p> <ul style="list-style-type: none"> • główne typy gleb w Polsce • zależności gleb od klimatu, podłoża i szaty roślinnej • rozmieszczenie gleb w Polsce na tle stref klimatyczno-roślinno-glebowych Europy 	<ul style="list-style-type: none"> • mapa „Gleby Polski” • program komputerowy „Gleby” • atlasy

5	6	7
<ul style="list-style-type: none"> • nazwy największych rzek i ich dopływów • nazwy największych w Polsce jezior i kanałów • typy jezior * nazwy obszarów źródłowych polskich rzek 	<ul style="list-style-type: none"> * przyczyny zróżnicowania lewego i prawego dorzecza Wisły i Odry * związek pomiędzy ilością jezior i czasem minionym od zlodowaceń 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazać główne rzeki i ich dopływy oraz pradoliny * wyznaczyć dział wodny między dorzeczem Wisły i Odry oraz obszarem przy-morskim * wskazać przykłady różnych typów jezior i wyjaśnić ich genezę • wskazać na mapie największe obszary bagienne * wskazać przykłady korzystnych i niekorzystnych zmian w hydrosferze wywołanych działalnością człowieka • wyjaśnić przyczyny powodzi w Polsce • zaproponować sposoby racjonalnego gospodarowania wodą w warunkach domowych
<ul style="list-style-type: none"> • nazwy gleb najbardziej powszechnych w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> * wpływ żyzności gleby na różne sposoby wykorzystania terenu • wpływ przemysłu i rolnictwa na degradację gleb w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> * wyjaśnić zależności między klimatem, szatą roślinną, podłożem a glebami • wskazać na mapie obszary o najżyźniejszych glebach w Polsce

1	2	3	4
<p>Potencjał naturalny, ludnościowy, gospodarczy i kulturowy Polski</p> <p>Polska na tle Europy i świata</p>	<ul style="list-style-type: none"> • ukazanie rozmieszczenia gleb w Polsce na tle stref klimatyczno-roślinno-glebowych Europy • uświadomienie wpływu rolnictwa i przemysłu na degradację gleb w Polsce • podanie sposobów na zmniejszenie negatywnego wpływu działalności człowieka na degradację gleb 	<ul style="list-style-type: none"> • degradacja gleb 	<ul style="list-style-type: none"> • tablica lub cylindry z profilami glebowymi
	<p>Dostrzeganie różnicowania, znaczenia i roli lasów w życiu człowieka i w gospodarce Polski</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnienie przyczyn zróżnicowania lesistości w Polsce • wykazanie współzależności typów lasów od wysokości nad poziomem morza, rodzaju podłoża i cech klimatu • uświadomienie roli lasów w życiu i działalności człowieka oraz konieczności ich ochrony 	<p>Lasy w Polsce</p> <ul style="list-style-type: none"> • przestrzenne zróżnicowanie obszarów leśnych w Polsce • rola lasów w życiu człowieka • zależność typów lasu od wysokości n.p.m., podłoża i klimatu 	<ul style="list-style-type: none"> • mapa fizyczna ścienna • mapa lesistości Polski • atlasy • foliogramy tematyczne • przeźrocza • film pt. „Zielone płuca Polski”
	<p>Uwidacznianie stanu środowiska naturalnego i jego ochrona</p> <ul style="list-style-type: none"> • opisanie działań człowieka zagrażających środowisku • przedstawianie obszarów zagrożonych degradacją oraz obszarów klęski ekologicznej 	<p>Stan i ochrona środowiska naturalnego w Polsce</p> <ul style="list-style-type: none"> • działania człowieka zagrażające środowisku • obszary zagrożone degradacją i obszary klęski ekologicznej 	<ul style="list-style-type: none"> • mapa zagrożeń ekologicznych • mapa fizyczna Polski

5	6	7
		<ul style="list-style-type: none"> * omówić rozmieszczenie gleb w Polsce z uwzględnieniem stref roślinno-glebowych Europy • zaproponować sposoby zmniejszenia negatywnego wpływu człowieka na degradację gleb
<ul style="list-style-type: none"> • nazwy największych kompleksów leśnych w Polsce • nazwy pięter roślinnych w górach 	<ul style="list-style-type: none"> • znaczenie lasów dla życia i działalności człowieka * zależności pomiędzy wysokością n.p.m., podłożem a typem lasu 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazać na mapie obszary dużych kompleksów leśnych * wyjaśnić przyczyny zróżnicowania lesistości w Polsce * wskazać obszary lasów silnie zdegradowanych • wyjaśnić korzyści, jakie lasy przynoszą człowiekowi
<ul style="list-style-type: none"> • przyczyny zagrożeń środowiska wynikające z działalności człowieka • przykłady katastrof ekologicznych 	<ul style="list-style-type: none"> * konieczność działalności człowieka w środowisku, zgodnej z zasadami rozwoju zrównoważonego • potrzebę ochrony środowiska 	<ul style="list-style-type: none"> * wykazać związek pomiędzy działalnością człowieka a jej wpływem na degradację środowiska

1	2	3	4
<p>Potencjał naturalny, ludnościowy, gospodarczy i kulturowy Polski</p> <ul style="list-style-type: none"> • Polska na tle Europy i świata • Przykłady ochrony krajobrazu na świecie i w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> • zaproponowanie rozwiązań ograniczających negatywny wpływ człowieka na środowisko • uświadomienie konieczności działalności człowieka w środowisku, zgodnej z zasadami rozwoju zrównoważonego 	<ul style="list-style-type: none"> • sposoby ograniczenia negatywnego wpływu człowieka na środowisko 	<ul style="list-style-type: none"> • atlasy • mały rocznik statystyczny • film pt. „Trójkąt śmierci” • przepowiednia
	<p>Omówienie specyficznych cech Morza Bałtyckiego</p> <ul style="list-style-type: none"> • opisanie położenia Bałtyku • omówienie ukształtowania dna morskiego i rozwinięcia linii brzegowej • poznanie świata roślinnego i zwierzęcego Bałtyku • ukazanie zależności pomiędzy położeniem i klimatem Bałtyku a fizycznymi i chemicznymi cechami jego wód • klasyfikowanie surowców mineralnych pozyskiwanych z dna Bałtyku • wykazanie znaczenia Bałtyku dla życia człowieka oraz rozwoju gospodarczego Polski 	<p>Charakterystyka fizyczna Morza Bałtyckiego</p> <ul style="list-style-type: none"> • położenie śródlądowe i uwarunkowania klimatyczne • linia brzegowa i ukształtowanie dna morskiego • cechy fizyczne i chemiczne wód Bałtyku • świat roślinny i zwierzęcy Bałtyku • surowce mineralne • konieczność ochrony wód Bałtyku 	<ul style="list-style-type: none"> • mapa Europy Środkowej • foliogramy • atlasy • film pt. „Środowisko i gospodarka wód Bałtyku” lub z serii pt. „Opowieści bałtyckie”

5	6	7
		<ul style="list-style-type: none"> * wskazać na mapie obszary zdegradowane w wyniku działalności człowieka • zaproponować rozwiązania ograniczające negatywny wpływ człowieka na środowisko
<ul style="list-style-type: none"> • położenie Bałtyku * dominujące fizyczne i chemiczne cechy wód Bałtyku • zwierzęta, rośliny i surowce mineralne występujące w Bałtyku 	<ul style="list-style-type: none"> • konieczność ochrony wód Bałtyku * związek pomiędzy śródlądowym położeniem, klimatem i słabym zasoleniem Bałtyku 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazać na mapie elementy linii brzegowej * omówić zależność cech fizycznych i chemicznych wód Bałtyku od śródlądowego położenia i warunków klimatycznych • wykazać znaczenie Bałtyku dla rozwoju gospodarczego Polski

1	2	3	4
<ul style="list-style-type: none"> • Potencjał naturalny, ludnościowy, gospodarczy i kulturowy Polski • Polska na tle Europy i świata • Przykłady ochrony krajobrazu na świecie i w Polsce 	<p><i>Scharakteryzowanie zróżnicowania krain geograficznych Polski</i></p> <p>I Poznanie wiodących cech Niżu Polskiego</p> <p>A. Opisanie specyficznego środowiska geograficznego Pobrzeży Południowo-bałtyckich</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnienie związku pomiędzy przeszłością geologiczną regionu a jego rzeźbą • omówienie genezy typów polskiego wybrzeża • wykazanie zależności pomiędzy budową geologiczną, ukształtowaniem terenu, klimatem i szatą roślinną • poznanie surowców mineralnych występujących w pasie pobrzeży • uświadomienie przyczyn wpisania Malborka na listę Światowego Dziedzictwa Kultury • wykazanie zależności pomiędzy specyficznymi cechami środowiska a sposobami działalności człowieka w pasie pobrzeży • uzasadnienie konieczności racjonalnego gospodarowania zasobami środowiska geograficznego regionu oraz konieczności ochrony wód przybrzeżnych przed zanieczyszczeniami • opisanie wybranej krainy geograficznej pasa pobrzeży 	<p><i>Przegląd krain geograficznych Polski</i></p> <p>I Niż Polski</p> <p>A. Pobrzeża Południowo-bałtyckie</p> <ul style="list-style-type: none"> • Niż Polski jako część Niżu Europejskiego • cechy rzeźby młodogłębokiej • typy wybrzeży • cechy klimatu, szaty roślinnej i gleb • surowce mineralne • Malbork na liście Światowego Dziedzictwa Kultury • związek działalności człowieka ze specyficznym środowiskiem pasa pobrzeży • ochrona krajobrazu • charakterystyka wybranej krainy geograficznej 	<ul style="list-style-type: none"> • mapa fizyczna Europy • mapa fizyczna Polski • atlasy • film z serii „Opowieści bałtyckie” lub pt. „Krajobrazy nadmorskie” z serii „Taki pejzaż” • zestaw planszy poglądowych (klif, mierzeja, delta, jezioro przymorskie) WERSUS s.c. Ziębice • przeźrocza • foliogramy • okazy skał osadowych

5

6

7

- nazwy rzek uchodzących do Bałtyku
- nazwy surowców występujących w pasie pobraży
- nazwy jezior przymorskich
- nazwy dużych miast
- * cechy omawianej krainy geograficznej
- * nazwy parków narodowych

- * związek pomiędzy przeszłością geologiczną regionu a jego rzeźbą
- * wpływ Bałtyku na klimat pobraży
- konieczność ochrony brzegów przed niszczącą działalnością morza
- * przyczyny wpisania Malborka na listę Światowego Dziedzictwa Kultury
- * konieczność ochrony wód przybrzeżnych przed zanieczyszczeniami

- wskazać Niż Polski na tle Niżu Europejskiego
- * wskazać na mapie Pobraża Południowobałtyckie oraz omówić cechy ich środowiska
- wskazać na mapie wybrzeża niskie i wysokie
- * omówić genezę klifu, mierzei, delty i jezior przymorskich
- * omówić genezę form polodowcowych, a ich przykłady wskazać na mapie
- * wytłumaczyć zależności pomiędzy ukształtowaniem terenu, budową geologiczną, klimatem, szatą roślinną i glebami
- omówić przykłady działalności człowieka w środowisku geograficznym pasa pobraży
- wskazać na mapie parki narodowe omawianej krainy

1	2	3	4
<p>Potencjał naturalny, ludnościowy, gospodarczy i kulturowy Polski</p> <ul style="list-style-type: none"> • Polska na tle Europy i świata • Przykłady ochrony krajobrazu na świecie i w Polsce 	<p>B. Opisanie specyficznego środowiska geograficznego Pojezierza Polskich</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnienie związku pomiędzy przeszłością geologiczną regionu a rzeźbą młodoglacjalną, siecią hydrograficzną, szatą roślinną i glebami • opisanie sieci hydrograficznej • wykazanie zróżnicowania cech klimatu, szaty roślinnej i gleb • wykazanie zależności pomiędzy specyficznymi cechami środowiska a sposobami działalności człowieka w pasie pojezierzy • omówienie walorów turystycznych pojezierzy oraz form ochrony krajobrazu i przyrody • uświadomienie przyczyn wpisania Torunia na listę Światowego Dziedzictwa Kultury • ukazanie zależności pomiędzy specyficznymi cechami środowiska pojezierzy a sposobami działalności człowieka • scharakteryzowanie wybranej krainy geograficznej pasa pojezierzy 	<p>B. Pojezierza Polskie</p> <ul style="list-style-type: none"> • geneza krajobrazu pojezierzy • cechy sieci hydrograficznej • cechy klimatu, szaty roślinnej i gleb • surowce mineralne • walory turystyczne • ochrona krajobrazu i przyrody • Toruń na liście Światowego Dziedzictwa Kultury • działalność człowieka a środowisko geograficzne pasa pojezierzy • charakterystyka wybranej krainy geograficznej 	<ul style="list-style-type: none"> • mapa fizyczna Polski • atlasy • film pt. „Kraina Wielkich Jezior Mazurskich” z serii „Taki pejzaż” • przepowiednia • foliogramy • rysunki • okazy skał osadowych

5	6	7
<ul style="list-style-type: none"> • nazwy pojezierzy • granice pojezierzy • nazwy form polodowcowych • nazwy kulminacji terenowych, jezior i rzek * obszary występowania surowców mineralnych • nazwy parków narodowych • duże miasta 	<ul style="list-style-type: none"> * wpływ podłoża i szaty roślinnej na gleby * związek rzeźby powierzchni z działalnością lądolodu i wód roztopowych • znaczenie wielkich kompleksów leśnych i jezior dla życia człowieka i jego działalności * dlaczego Toruń został wpisany na listę Światowego Dziedzictwa Kultury 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazać na mapie poszczególne pojezierza • wskazać najwyższe wzniesienia, rzeki, jeziora oraz duże miasta pojezierzy • scharakteryzować krajobraz młodogłacjalny * wytłumaczyć współzależności pomiędzy przeszłością geologiczną, rzeźbą, klimatem, siecią hydrograficzną, szatą roślinną i glebami * wskazać na mapie „zielone płuca” Polski, parki narodowe, obszary ekologicznego zagrożenia • ukazać wpływ działalności człowieka na degradację środowiska • wskazać i omówić walory turystyczne pojezierzy * przedstawić charakterystyczne cechy środowiska geograficznego wybranej krainy

1	2	3	4
<ul style="list-style-type: none"> • Potencjał naturalny, ludnościowy, gospodarczy i kulturowy Polski • Polska na tle Europy i świata • Przykłady ochrony krajobrazu na świecie i w Polsce 	<p>C. Ukazanie specyficznego środowiska geograficznego pasa nizin</p> <ul style="list-style-type: none"> • wykazanie związku pomiędzy przeszłością geologiczną a krajobrazem starogłacialnym • uzasadnienie związku pomiędzy przeszłością geologiczną, rzeźbą, siecią hydrograficzną, szatą roślinną, klimatem a glebami • poznanie surowców mineralnych występujących w pasie nizin • uświadomienie potrzeby racjonalnego gospodarowania zasobami środowiska geograficznego oraz konieczności ochrony krajobrazu i przyrody nizin • scharakteryzowanie wybranej krainy geograficznej pasa nizin 	<p>C. Niziny Środkowo-polskie</p> <ul style="list-style-type: none"> • przewodnie cechy rzeźby nizin • cechy sieci hydrograficznej • cechy klimatu, szaty roślinnej i gleb • surowce mineralne • działalność człowieka a środowisko geograficzne pasa nizin • ochrona krajobrazu i przyrody • charakterystyka wybranej krainy geograficznej 	<ul style="list-style-type: none"> • mapa fizyczna Polski • film pt. „Krajobraz Niziny Mazowieckiej” z serii „Taki pejzaż” lub seria filmów „Geografia kl. VIII” – „Amber-film” • foliogramy • okazy surowców mineralnych i skał • plansze pt. „Krajobraz młodogłacialny” WERSUS s.c. Ziębice • atlasy • przeźrocza

5	6	7
<ul style="list-style-type: none"> • nazwy nizin * przewodnie cechy rzeźby nizin • nazwy największych rzek, pradolin, kompleksów leśnych • nazwy parków narodowych • nazwy surowców mineralnych • nazwy dużych miast 	<ul style="list-style-type: none"> * związek między rodzajem podłoża a szatą roślinną i glebami * przyczyny zaniku jezior w pasie nizin • określenie „krajina wielkich dolin” * wpływ denudacji na „starzenie się” krajobrazu polodowcowego 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazać na mapie krainy należące do pasa nizin • scharakteryzować krajobraz starogłacialny * wytłumaczyć współzależności pomiędzy przeszłością geologiczną, rzeźbą, klimatem, siecią hydrograficzną, szatą roślinną i glebami * ukazać wpływ działalności człowieka na degradację środowiska (np. Bełchatów) • wykazać konieczność ochrony krajobrazu i przyrody * przedstawić charakterystyczne cechy środowiska geograficznego wybranej krainy

1	2	3	4
<ul style="list-style-type: none"> • Potencjał naturalny, ludnościowy, gospodarczy i kulturowy Polski • Polska na tle Europy i świata • Przykłady ochrony krajobrazu na świecie i w Polsce 	<p>II Uzasadnienie zróżnicowania środowiska geograficznego wyżyn</p> <ul style="list-style-type: none"> • dostrzeżenie powiązań pomiędzy przeszłością a budową geologiczną pasa wyżyn oraz ich związków z wyżynami Europy Środkowej • wykazanie współzależności między rodzajem skały, klimatem, rzeźbą terenu, szatą roślinną i glebami • omówienie wpływu opadów na przekształcenie krajobrazu pasa wyżyn • uzasadnienie zależności pomiędzy eksploatacją surowców a przekształceniem środowiska geograficznego • ocenianie skutków nieracjonalnego gospodarowania zasobami przyrody • przedstawienie charakterystycznych cech środowiska geograficznego wybranej krainy 	<p>II Wyżyny Polskie</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyżyny Polski na tle wyżyn środkowoeuropejskich • związek rzeźby z budową geologiczną – krajobraz lessowy, krasowy, starych gór fałdowych • cechy klimatu, szaty roślinnej i gleb • wpływ opadów na przekształcenie krajobrazu pasa wyżyn • surowce mineralne • działalność człowieka a środowisko geograficzne pasa wyżyn • ochrona krajobrazu i przyrody • charakterystyka wybranej krainy geograficznej 	<ul style="list-style-type: none"> • mapa fizyczna Polski • atlasy • rocznik statystyczny • plansze (krajobraz krasowy, lessowy, powstawanie węgla kamiennego) WERSUS s.c. Ziębice • przeźrocza • filmy z serii „Taki pejzaż”: „Krajobrazy jurajskie”, „Góry Świętokrzyskie”, „Przełomy Wisły”

5	6	7
<ul style="list-style-type: none"> • nazwy krain pasa wyżyn * nazwy i cechy skał budujących wyżyny • nazwy form ukształtowanych przez wody • nazwy surowców mineralnych • nazwy parków narodowych • nazwy dużych miast 	<ul style="list-style-type: none"> * związek pomiędzy rodzajem skały a formami powierzchni Ziemi, szatą roślinną i glebami * wpływ opadów na powstawanie krajobrazu krasowego i lessowego 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazać na mapie Europy polskie wyżyny * wyjaśnić ich związek z wyżynami Europy Środkowo-wschodniej • wskazać na mapie krainy wchodzące w skład pasa wyżyn * wykazać współzależności między rodzajem skały, rzeźbą terenu, klimatem, szatą roślinną i glebą • wskazać na mapie obszary występowania surowców mineralnych • wskazać na mapie obszary wydobywania surowców mineralnych * scharakteryzować krajobraz powstały w wyniku gospodarczej działalności człowieka * przedstawić zależność pomiędzy intensywną eksploatacją surowców a silnym przekształceniem środowiska * ocenić skutki nieracjonalnego gospodarowania zasobami przyrody * przedstawić charakterystyczne cechy środowiska geograficznego wybranej krainy

1	2	3	4
<ul style="list-style-type: none"> • Potencjał naturalny, ludnościowy, gospodarczy i kulturowy Polski • Polska na tle Europy i świata • Przykłady ochrony krajobrazu na świecie i w Polsce 	<p>III Scharakteryzowanie środowiska geograficznego Kotlin Podkarpackich</p> <ul style="list-style-type: none"> • opisanie cech budowy geologicznej i rzeźby • uzasadnienie związku między rodzajem skał a formami powierzchni Ziemi, klimatem, szatą roślinną i glebami • wytłumaczenie przyczyn występowania powodzi na terenie kotlin • omówienie charakterystycznych cech środowiska geograficznego wybranej krainy 	<p>III Kotliny Podkarpackie</p> <ul style="list-style-type: none"> • cechy budowy geologicznej i rzeźby • zagrożenia powodziowe • surowce mineralne • degradacja środowiska geograficznego jako wynik intensywnej eksploatacji surowców (siarka, sól kamienna) • obiekty Światowego Dziedzictwa Kultury – Kraków, Wieliczka, Oświęcim • charakterystyka wybranej krainy 	<ul style="list-style-type: none"> • mapa fizyczna Polski • atlasy • okazy skał i surowców (siarka, sól kamienna, ropa naftowa) • przeźrocza lub filmy „Kraków”, „Oświęcim”, „Wieliczka”

5

- nazwy kotlin wchodzących w skład pasa
- nazwy surowców mineralnych
- nazwy dużych miast i rzek

6

- * związek między rodzajem skały a formami powierzchni Ziemi, klimatem, szatą roślinną i glebami
- wpływ intensywnej eksploatacji surowców na degradację środowiska w Kotlinach Podkarpaccich
- * przyczyny wpisania Krakowa, Wieliczki i Oświęcimia na listę Światowego Dziedzictwa Kultury

7

- wskazać na mapie krainy geograficzne pasa kotlin
- * wyjaśnić genezę powstania kotlin przedgórskich oraz wypełniających je osadów
- * wyjaśnić przyczyny powodzi na terenie kotlin
- wskazać na mapie miejsca występowania surowców oraz duże miasta i rzeki
- * przedstawić charakterystyczne cechy środowiska geograficznego wybranej krainy

1	2	3	4
<ul style="list-style-type: none"> • Potencjał naturalny, ludnościowy, gospodarczy i kulturowy Polski • Polska na tle Europy i świata • Przykłady ochrony krajobrazu na świecie i w Polsce 	<p>IV Opisanie różnicowania środowiska geograficznego Karpat</p> <ul style="list-style-type: none"> • omówienie związku rzeźby z budową geologiczną Karpat • scharakteryzowanie cech rzeźby wysokogórskiej • uzasadnienie wpływu działalności lodowców górskich i rzek na rzeźbę Karpat • omówienie zależności pomiędzy piętrami klimatyczno-roślinnymi a wysokością nad poziomem morza • wyjaśnienie przyczyn istniejącego w Karpatach zagrożenia powodziowego • uzasadnienie konieczności ochrony krajobrazu i przyrody w Karpatach • przedstawienie charakterystycznych cech środowiska geograficznego wybranej krainy 	<p>IV Karpaty</p> <ul style="list-style-type: none"> • położenie Karpat w Europie • związek rzeźby z budową geologiczną Karpat • główne krainy geograficzne polskich Karpat (Tatry, Pieniny, Kotlina Orawsko-Podhalańska, Beskidy i Pogórze Beskidzkie) • rzeźba polodowcowa Tatr • wpływ rzeźby na klimat i szatę roślinną – piętrowość klimatyczno-roślinna • sieć hydrograficzna • zagrożenia powodziowe • ochrona przyrody • charakterystyka wybranej krainy geograficznej 	<ul style="list-style-type: none"> • mapa fizyczna Europy • mapa fizyczna Polski • atlasy • okazy skał • filmy z serii „Taki pejzaż” – „Tatry – góry alpejskie” • filmy o parkach narodowych wg uznania nauczyciela • foliogramy • przezrocza • plansze (m.in. „Piętra klimatyczno-roślinne w Tatrach”. „Rzeźba wysokogórska” – WERSUS s.c. Ziębice

5	6	7
<ul style="list-style-type: none"> • nazwy głównych krain geograficznych Karpat • cechy rzeźby wysokogórskiej * nazwy najwyższych szczytów górskich • nazwy głównych rzek * nazwy parków narodowych • przykłady roślin i zwierząt chronionych w Karpatach * nazwy dużych miast 	<ul style="list-style-type: none"> * związek pomiędzy rodzajem skały a rzeźbą terenu • związek między wysokością nad poziomem morza a cechami klimatu górskiego oraz piętrami roślinnymi • przyczyny utworzenia parków narodowych w Karpatach * konieczność ochrony krajo-brazu i przyrody 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazać i omówić położenie łańcucha Karpat na mapie Europy • wskazać na mapie Polski krainy geograficzne wchodzące w skład Karpat * opisać elementy rzeźby wysokogórskiej * omówić wpływ lodowców górskich i rzek na rzeźbę Karpat * wyjaśnić zależności między piętrami klimatyczno-roślinnymi a wysokością nad poziomem morza * wyjaśnić różnicę między piętrami roślinnymi Tatr i Beskidów • podać przyczyny istniejących zagrożeń powodziowych * przedstawić charakterystyczne cechy środowiska geograficznego wybranej krainy

1	2	3	4
<ul style="list-style-type: none"> • Potencjał naturalny, ludnościowy, gospodarczy i kulturowy Polski • Polska na tle Europy i świata • Przykłady ochrony krajobrazu na świecie i w Polsce 	<p>V Scharakteryzowanie zróżnicowania środowiska geograficznego Sudetów i Przedgórze Sudeckiego</p> <ul style="list-style-type: none"> • wytłumaczenie współzależności między budową geologiczną a przeszłością Sudetów • wyjaśnienie związku między budową geologiczną, rzeźbą, klimatem i szatą roślinną • omówienie przyczyn zagrożenia powodziowego • uzasadnienie znaczenia wód mineralnych dla życia człowieka • przedstawienie stopnia przekształcenia środowiska naturalnego na skutek eksploatacji surowców mineralnych • wyjaśnienie przyczyn silnej degradacji środowiska przyrodniczego Sudetów • zaproponowanie sposobów ograniczenia degradacji środowiska • omówienie charakterystycznych cech środowiska geograficznego wybranej części Sudetów 	<p>V Sudety i Przedgórze Sudeckie</p> <ul style="list-style-type: none"> • położenie Sudetów w Europie • związek rzeźby z budową geologiczną • rzeźba polodowcowa w Karkonoszach • cechy klimatu • rzeki i zagrożenie powodziowe • surowce mineralne i wody mineralne • Sudety i Pogórze jako przykłady silnie przekształconego środowiska • ochrona przyrody • charakterystyka wybranej części geograficznej 	<ul style="list-style-type: none"> • mapa fizyczna Polski (ścienna) • plansza – budowa gór zrębowych WERSUS s.c. Ziębice • filmy z serii „Taki pejzaż”: <ul style="list-style-type: none"> – „Karkonosze” – „Góry Stołowe” – „Kotlina Jeleniogórska” • atlasy • przeźrocza • foliogramy

5

- * elementy budowy zrębowej: uskoki, próg tektoniczny, zrąb, zapadlisko
- * rzeki sudeckie
- nazwy parków narodowych
- duże miasta i uzdrowiska

6

- związek między powodziami a degradacją środowiska
- dlaczego wielkim bogactwem Sudetów są wody mineralne
- * znaczenie wód mineralnych dla życia człowieka

7

- wskazać i omówić położenie Sudetów na mapie Europy i Polski
- wskazać najwyższe pasmo górskie Sudetów
- * wyjaśnić, dlaczego Sudety nazywane są górami zrębowymi
- * wyjaśnić współzależności między klimatem, rzeźbą a szatą roślinną
- wskazać na mapie obszary występowania surowców i wód mineralnych
- wskazać parki narodowe i wyjaśnić przyczyny ich powstania
- * przedstawić stopień przemian środowiska na skutek eksploatacji złóż
- * wyjaśnić przyczyny silnej degradacji środowiska przyrodniczego Sudetów
- określić sposoby ograniczenia postępującej degradacji środowiska
- przedstawić charakterystyczne cechy środowiska geograficznego wybranej części Sudetów

1	2	3	4
<p>Potencjał naturalny, ludnościowy, gospodarczy i kulturowy Polski</p> <p>Polska na tle Europy i świata</p>	<p><i>Scharakteryzowanie potencjału ludnościowego Polski na tle Europy i świata</i></p> <p>A. Porównanie procesów demograficznych Polski, Europy i świata</p> <ul style="list-style-type: none"> opisanie zmian liczby ludności Polski i świata ze szczególnym uwzględnieniem strat wojennych i ruchów migracyjnych uświadomienie znaczenia pokoju i bezpieczeństwa dla rozwoju narodów i stabilności gospodarczej w Polsce, Europie i na świecie 	<p><i>Potencjał ludnościowy Polski na tle Europy i świata</i></p> <p>A. Liczba ludności Polski na tle Europy i świata</p> <ul style="list-style-type: none"> przyczyny zmian liczby ludności zmiany liczby ludności po roku 1939 i straty wojenne migracje ludności po II wojnie światowej i ich przyczyny pokój i bezpieczeństwo podstawą rozwoju narodów i stabilności gospodarczej 	<ul style="list-style-type: none"> mapa polityczna świata mapa polityczna Europy „Mały Rocznik Statystyczny 1998” „Świat w liczbach” foliogramy
	<p>B. Wykazanie przyczyn wielonarodowości ludności Polski</p> <ul style="list-style-type: none"> omówienie zróżnicowania narodowościowego i religijnego ludności Polski uświadomienie konieczności równości wobec prawa wszystkich narodowości mieszkających w Polsce 	<p>B. Struktura narodowościowa ludności Polski</p> <ul style="list-style-type: none"> przyczyny wielonarodowości ludności Polski mniejszości narodowe w Polsce i ich rozmieszczenie zróżnicowanie religijne ludności Polski 	<ul style="list-style-type: none"> mapa konturowa Polski mapa polityczna świata „Mały Rocznik Statystyczny 1998”

5	6	7
<ul style="list-style-type: none"> • liczba ludności Polski i świata * kierunki powojennej migracji ludności Polski 	<ul style="list-style-type: none"> • wpływ działań wojennych na spadek liczby ludności • konieczność dążenia ludności do zapewnienia pokoju i bezpieczeństwa 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazać na mapie najludniejsze kraje Europy i świata * porównać liczbę ludności Polski z wybranymi krajami Europy i świata * porównać straty wojenne ludności państw uczestniczących w II wojnie światowej – agresorów i obrońców * wskazać na mapie świata kierunki migracji wywołane przyczynami politycznymi, religijnymi i ekonomicznymi oraz podać przykłady • uzasadnić potrzebę istnienia kontynentów i państw bez granic – „Ziemia – planeta wszystkich ludzi”
<ul style="list-style-type: none"> * nazwy mniejszości narodowych w Polsce i ich rozmieszczenie • największe skupiska ludności polonijnej na świecie 	<ul style="list-style-type: none"> * przyczyny zróżnicowania narodowościowego i religijnego ludności Polski • konieczność równości wobec prawa wszystkich narodowości mieszkających w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazać na mapie Polski obszary zamieszkałe przez mniejszości narodowe • wskazać na mapie świata skupiska ludności polonijnej

1	2	3	4
	<ul style="list-style-type: none"> • dostrzeganie zasług ludzi różnych narodowości dla Polski • poznanie przyczyn i rozmieszczenia dużych skupisk ludności polonijnej • uświadomienie zależności procesów integracyjnych w Polsce, Europie i na świecie od przestrzegania praw człowieka 	<ul style="list-style-type: none"> • równość wobec prawa wszystkich narodowości zamieszkujących w Polsce • skupiska ludności polonijnej na świecie • tolerancja narodowościowa i religijna postawą procesów integracyjnych w Polsce, Europie i na świecie 	<ul style="list-style-type: none"> • „Świat w liczbach” • foliogramy
<ul style="list-style-type: none"> • Potencjał naturalny, ludnościowy, gospodarczy i kulturowy Polski • Polska na tle Europy i świata • Problemy integracyjne na świecie, w Europie i w Polsce 	<p>C. Poznanie zróżnicowania rozmieszczenia ludności Polski, Europy i świata na tle czynników warunkujących zasiedlenie lądów</p> <ul style="list-style-type: none"> • wykazanie współzależności pomiędzy warunkami środowiska geograficznego a stopniem zasiedlenia Polski, Europy i świata • omówienie zróżnicowania zaludnienia Polski, Europy i świata • przedstawienie na wybranych przykładach sposobów współczesnego pokonywania barier w zasiedlaniu Ziemi 	<p>C. Rozmieszczenie ludności Polski, Europy i świata</p> <ul style="list-style-type: none"> • historyczne i współczesne czynniki warunkujące zasiedlenie lądów • zróżnicowanie zaludnienia Polski, Europy i świata – ekumena, anekumena • średnia gęstość zaludnienia Polski i wybranych krajów Europy i świata 	<ul style="list-style-type: none"> • mapa fizyczna Polski • mapa fizyczna Europy • mapa fizyczna świata • „Mały Rocznik Statystyczny 1998” • „Świat w liczbach” • foliogramy

5	6	7
		<ul style="list-style-type: none"> * podać nazwiska ludzi różnych narodowości o wyjątkowych zasługach dla Polski • przedstawić zależność procesów integracyjnych w Polsce, Europie i na świecie od przestrzegania tolerancji narodowościowej i religijnej
<p>* przykłady obszarów o największej i najmniejszej gęstości zaludnienia w Polsce, Europie i na świecie</p>	<ul style="list-style-type: none"> * różnice pomiędzy historycznymi a współczesnymi czynnikami warunkującymi zasiedlenie łądów • związek pomiędzy korzystnymi warunkami środowiska a stopniem zasiedlenia danego regionu 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazać na mapie Polski, Europy i świata obszary najsilniej i najslabiej zaludnione * omówić na przykładach współzależności pomiędzy warunkami środowiska geograficznego a stopniem zasiedlenia Polski, Europy i świata * omówić na przykładach sposoby współczesnego pokonywania barier w zasiedlaniu Ziemi • uzasadnić przyczyny słabego i silnego zaludnienia wybranych regionów Polski, Europy i świata

1	2	3	4
<p>Potencjał naturalny, ludnościowy, gospodarczy i kulturowy Polski</p> <p>Polska na tle Europy i świata</p>	<p>D. Scharakteryzowanie struktury demograficznej ludności Polski na tle Europy i świata</p> <ul style="list-style-type: none"> • poznanie zróżnicowania przyrostu naturalnego w Polsce i wybranych krajach Europy i świata • uzasadnienie współzależności pomiędzy przyrostem naturalnym a strukturą wieku ludności Polski oraz wybranych państw Europy i świata • omówienie przyczyn eksploatacji demograficznej oraz jej konsekwencji • ocenienie zagrożeń wynikających z przeludnienia niektórych regionów Ziemi powodujących niedobór żywności, „głód ziemi” i konflikty zbrojne 	<p>D. Struktura demograficzna ludności Polski na tle Europy i świata</p> <ul style="list-style-type: none"> • przyczyny zmian struktury demograficznej • przyrost naturalny w Polsce i wybranych krajach Europy i świata • struktura wieku ludności Polski i wybranych krajów Europy i świata • przyczyny eksplozji demograficznej w krajach rozwijających się i słabo rozwiniętych • zagrożenia wynikające z przeludnienia niektórych regionów Ziemi – niedobór żywności; „głód ziemi”, konflikty zbrojne 	<ul style="list-style-type: none"> • mapa polityczna Europy • mapa polityczna świata • „Mały Rocznik Statystyczny 1998” • „Świat w liczbach” • foliogramy
	<p>E. Poznanie struktury zatrudnienia ludności Polski na tle państw o różnym poziomie rozwoju gospodarczego</p> <ul style="list-style-type: none"> • scharakteryzowanie struktury zatrudnienia ludności w krajach o różnym poziomie rozwoju gospodarczego • uzasadnienie przyczyn zmian struktury zatrudnienia w Polsce oraz w wybranych krajach Europy i świata 	<p>E. Struktura zatrudnienia ludności Polski na tle Europy i świata</p> <ul style="list-style-type: none"> • przyczyny zmian struktury zatrudnienia • zatrudnienie ludności w rolnictwie, przemyśle i usługach w Polsce oraz wybranych krajach Europy i świata • palący problem bezrobocia 	<ul style="list-style-type: none"> • mapa fizyczna świata • „Mały Rocznik Statystyczny 1988” • „Świat w liczbach” • foliogramy • atlasy

5

6

7

• nazwy krajów w Europie i na świecie o najniższym przyroście naturalnym

* przyczyny współczesnego niżu demograficznego w Polsce
 • zagrożenia wynikające z przeludnienia wybranych regionów Ziemi
 * związek pomiędzy przyrostem naturalnym a strukturą wieku ludności

• wskazać na mapie świata kraje o wysokim i niskim przyroście naturalnym
 * uzasadnić przyczyny spadku i wzrostu przyrostu naturalnego w Polsce oraz w wybranych krajach Europy i świata
 * dokonać analizy piramidy wieku ludności Polski i wybranych krajów Europy i świata
 * omówić przyczyny eksplozji demograficznej w krajach rozwijających się i słabo rozwiniętych oraz jej konsekwencje

• o dominacji zatrudnienia w usługach w krajach wysoko rozwiniętych

* związek pomiędzy poziomem rozwoju gospodarczego państwa a strukturą zatrudnienia ludności czynnej zawodowo
 • związek pomiędzy prawami gospodarki rynkowej a wzrostem bezrobocia

• wskazać na mapie świata przykłady krajów o niskim i wysokim zatrudnieniu w rolnictwie, przemyśle i usługach
 * uzasadnić przyczynę spadku zatrudnienia w rolnictwie i wzroście zatrudnienia w usługach w krajach wysoko rozwiniętych

1	2	3	4
<p>Potencjał naturalny, ludnościowy, gospodarczy i kulturowy Polski</p> <p>Polska na tle Europy i świata</p>	<ul style="list-style-type: none"> wykazanie związku pomiędzy prawami gospodarki rynkowej a wzrostem bezrobocia zapropozowanie sposobów zwalczania wysokiego bezrobocia 		
	<p>F. Scharakteryzowanie zróżnicowania procesów urbanizacyjnych w Polsce, w Europie i na świecie</p> <ul style="list-style-type: none"> uzasadnienie związków pomiędzy czynnikami miastotwórczymi a przestrzennym i ludnościowym rozwojem miast wyjaśnienie współzależności pomiędzy funkcjami pełnionymi przez miasta a ich rozwojem lub stagnacją na przykładzie wybranych miast Polski, Europy i świata omówienie związków pomiędzy powstaniem najstarszych zespołów miejskich a warunkami środowiska geograficznego na wybranych przykładach Polski, Europy i świata przybliżenie problemów wielkich miast wyjaśnienie przyczyn i konsekwencji eksplozji urbanistycznej w krajach rozwijających się i słabo rozwiniętych 	<p>F. Procesy urbanizacyjne w Polsce, Europie i na świecie</p> <ul style="list-style-type: none"> historyczne i współczesne czynniki miastotwórcze funkcja kulturotwórcza miast miasta polskie wśród europejskich ośrodków kultury przyczyny wzrostu liczby ludności miejskiej zespoły miejskie w Polsce i na świecie: aglomeracje, konurbacje, megalopolis strefy podmiejskie i ich znaczenie problemy wielkich miast migracje ludności wielkich miast do strefy podmiejskiej przyczyny eksplozji urbanistycznej w krajach rozwijających się i słabo rozwiniętych oraz jej konsekwencje 	<ul style="list-style-type: none"> mapa fizyczna Europy mapa fizyczna świata „Mały Rocznik Statystyczny 1998” „Świat w liczbach” ilustracje slamsów – centrów handlowo-usługowych i osiedli mieszkaniowych wielkich miast foliogramy

5	6	7
		<p>* wytlumaczyć przyczynę wysokiego zatrudnienia w rolnictwie ludności czynnej zawodowo na przykładzie Polski, Chin lub Indii</p> <ul style="list-style-type: none"> • zaproponować sposoby zwalczania wysokiego bezrobocia
<ul style="list-style-type: none"> • nazwy największych miast i zespołów miejskich w Polsce, Europie i na świecie • największe aglomeracje i konurbacje w Polsce, Europie i na świecie * przykłady megalopolis na świecie 	<ul style="list-style-type: none"> * związek pomiędzy różnorodnymi czynnikami a przestrzennym i ludnościowym rozwojem miasta * znaczenie placówek kulturalnych miast w procesie kulturotwórczym państw • proces łączenia się wielkich miast w megalopolis * problemy i trudności mieszkańców wielkich miast 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazać na mapie Polski przykłady największych miast • wskazać na mapie Europy przykłady największych miast • wskazać na mapie świata przykłady największych miast * omówić na przykładach wybranych miast Polski, Europy i świata współzależności pomiędzy funkcjami pełnionymi przez miasta a ich rozwojem lub stagnacją * uzasadnić na wybranych przykładach współzależność pomiędzy powstaniem najstarszych konurbacji a rozwojem ośrodków wydobywczych węgla kamiennego * wytlumaczyć przyczyny przemieszczania się ludności wielkich miast z centrów do stref podmiejskich * wyjaśnić przyczyny eksplozji urbanistycznej w krajach rozwijających się i słabo rozwiniętych oraz jej konsekwencje

1	2	3	4
<ul style="list-style-type: none"> • Potencjał naturalny, ludnościowy, gospodarczy i kulturowy Polski • Polska na tle Europy i świata • Problemy integracyjne na świecie, w Europie i w Polsce 	<p><i>Scharakteryzowanie potencjału gospodarczego Polski na tle wybranych państw Europy i świata</i></p> <p>Omówienie zróżnicowania przemysłu Polski na tle wybranych krajów Europy i świata</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawienie funkcji i struktury przemysłu w Polsce • uzasadnienie przestrzennego zróżnicowania poziomu uprzemysłowienia z uwzględnieniem czynników lokalizacji zakładów przemysłowych w Polsce, w Europie i na świecie • wyjaśnienie problemów polskiego przemysłu w okresie transformacji • omówienie głównych tendencji w rozwoju przemysłu w Polsce, Europie i na świecie • przedstawienie wymagań, jakie będzie musiał spełnić polski przemysł z chwilą przystąpienia Polski do Unii Europejskiej 	<p><i>Potencjał gospodarczy Polski na tle Europy i świata</i></p> <p>Przemysł Polski</p> <ul style="list-style-type: none"> • funkcje przemysłu • podział przemysłu na działy i główne gałęzie • przemysł wydobywczy w Polsce, Europie i na świecie • przemysł przetwórczy w Polsce • okręgi przemysłowe w Polsce, Europie i na świecie • problemy przemysłu Polski w okresie transformacji • polski przemysł na tle tendencji rozwoju przemysłu Europy i świata • ograniczenie wpływu przemysłu na stan środowiska • przemysł a ochrona środowiska 	<ul style="list-style-type: none"> • mapa fizyczna Polski (ścienna) • mapa gospodarcza Polski (ścienna) • mapa gospodarcza Europy i świata • mały rocznik statystyczny • film pt. „Górnośląski Okręg Przemysłowy” • atlasy • pakiet pt. „Europa na co dzień” • „Świat w liczbach”

5

6

7

- * działy i główne gałęzie przemysłu
- nazwy głównych surowców wydobywanych w Polsce
- * podział surowców mineralnych
- czynniki lokalizacji przemysłu
- nazwy głównych okręgów przemysłowych w Polsce
- * nazwy wybranych okręgów przemysłowych w Europie i na świecie
- * nazwy największych producentów wybranych surowców mineralnych w Europie i na świecie

- różnice pomiędzy przemysłem wydobywczym a przemysłem przetwórczym
- * przestrzenne zróżnicowanie poziomu uprzemysłowienia Polski, Europy i świata
- konieczność stosowania nowoczesnych technologii mających na celu ograniczenia negatywnego wpływu przemysłu na środowisko

- wyjaśnić funkcje, jakie pełni przemysł
- wskazać na mapie obszary występowania i wydobycia surowców mineralnych (węgiel kamienny, węgiel brunatny, ruda miedzi, siarka, sól kamienna, ruda cynku i ołowiu) w Polsce i na świecie
- * wskazać na mapie wybrane okręgi przemysłowe Polski, Europy i świata z jednoczesnym uwzględnieniem wydobycia ropy naftowej, gazu ziemnego, rudy żelaza, boksytów
- wskazać na mapie przykłady ośrodków przemysłu metalurgicznego, elektromaszynowego, chemicznego, lekkiego i spożywczego w Polsce, w Europie i na świecie

1	2	3	4
<p>Potencjał naturalny, ludnościowy, gospodarczy i kulturowy Polski</p> <ul style="list-style-type: none"> • Polska na tle Europy i świata • Problemy integracyjne na świecie, w Europie i w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> • uświadomienie konieczności stosowania nowoczesnych technologii w celu ograniczenia negatywnego wpływu przemysłu na środowisko 		
	<p><i>Przedstawienie różnicowania gospodarki rolnej oraz problemów wyżywienia w Polsce, w Europie i na świecie</i></p> <p>A. Omówienie cech gospodarki rolnej w Polsce na tle wybranych krajów Europy i świata</p> <ul style="list-style-type: none"> • opisanie wpływu czynników przyrodniczych i społeczno-ekonomicznych na rozwój rolnictwa • wyjaśnienie funkcji rolnictwa w gospodarce • przedstawienie rozmieszczenia i wyodrębnienia głównych obszarów uprawy roślin oraz hodowli zwierząt w Polsce, wybranych krajach Europy i świata 	<p><i>Gospodarka rolna i problemy wyżywienia w Polsce na tle Europy i świata</i></p> <p>A. Rolnictwo Polski</p> <ul style="list-style-type: none"> • czynniki przyrodnicze sprzyjające rozwojowi rolnictwa • czynniki społeczno-ekonomiczne sprzyjające rozwojowi rolnictwa • funkcje rolnictwa • struktura użytkowania gruntów • chów zwierząt • powiązanie rolnictwa z przemysłem spożywczym 	<ul style="list-style-type: none"> • mapa fizyczna świata • mapa gospodarcza świata • mapa fizyczna Europy • mapa gospodarcza Europy i Polski

5

6

7

- wyjaśnić przyczyny przestrzennego zróżnicowania poziomu uprzemysłowienia Polski
- * omówić przyczyny problemów ekonomicznych i społecznych polskiego przemysłu w okresie transformacji
- * omówić główne tendencje w rozwoju przemysłu w Polsce, w Europie i na świecie
- * omówić wymogi, jakie będzie musiał spełniać polski przemysł z chwilą przystąpienia Polski do Unii Europejskiej

- nazwy przyrodniczych czynników sprzyjających rozwojowi rolnictwa
- * nazwy czynników społeczno-ekonomicznych sprzyjających rozwojowi rolnictwa
- przykłady roślin uprawianych w różnych strefach klimatycznych

- wpływ warunków przyrodniczych na rozwój rolnictwa
- * powiązania produkcji rolnej z przemysłem spożywczym
- * przyczyny trudności polskiego rolnictwa w dobie transformacji
- znaczenie rolnictwa dla życia człowieka

- wskazać na mapie obszary o sprzyjających warunkach przyrodniczych dla rozwoju rolnictwa w Polsce, w Europie i na świecie

1	2	3	4
<p>Potencjał naturalny, ludnościowy, gospodarczy i kulturowy Polski</p> <ul style="list-style-type: none"> • Polska na tle Europy i świata • Problemy integracyjne na świecie, w Europie i w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> • omówienie powiązań produkcji rolnej z przemyślem spożywcym • ukazanie problemów polskiego rolnictwa w okresie transformacji przed przystąpieniem do Unii Europejskiej • uświadomienie konieczności racjonalnego gospodarowania w rolnictwie w celu ochrony środowiska naturalnego 	<ul style="list-style-type: none"> • polskie rolnictwo na tle rolnictwa Europy i świata • polskie rolnictwo w okresie transformacji • rolnictwo a ochrona środowiska 	<ul style="list-style-type: none"> • atlasy • mały rocznik statystyczny • „Świat w liczbach” • foliogramy • przeźrocza • pakiet pt. „Europa na co dzień”
	<p>B. Omówienie znaczenia gospodarki żywnościowej dla istnienia i rozwoju społeczeństw</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawienie problemów żywnościowych ludności świata • opisanie znaczenia rybołówstwa i rybactwa w gospodarce i życiu człowieka • określenie przyczyn funkcjonowania obszarów niedoborów i nadwyżek żywności 	<p>B. Gospodarka żywnościowa</p> <ul style="list-style-type: none"> • potrzeby żywnościowe ludności i niedobory żywności na świecie • rybołówstwo, rybactwo • obszary nadwyżek i niedoborów żywności 	<ul style="list-style-type: none"> • mapa fizyczna Europy • mapa fizyczna świata • atlasy • mały rocznik statystyczny • „Świat w liczbach” • foliogramy

5	6	7
<ul style="list-style-type: none"> • przykłady zwierząt hodowlanych w Polsce i na świecie 	<ul style="list-style-type: none"> • konieczność ograniczenia intensywnej gospodarki rolnej na rzecz rolnictwa ekologicznego 	<ul style="list-style-type: none"> * omówić warunki społeczno-ekonomiczne mające wpływ na rozwój rolnictwa w Polsce, Europie i na świecie, m.in. przygotowanie zawodowe rolników, struktura własności w rolnictwie, ukryte bezrobocie na wsi, kapitał, niska wydajność w rolnictwie • wskazać główne obszary uprawy zbóż w Polsce, w Europie i na świecie • wskazać główne obszary chowu w Polsce, w Europie i na świecie • omówić wymagania stawiane polskiemu rolnictwu przed przystąpieniem do UE
<ul style="list-style-type: none"> • nazwy wybranych ryb morskich odławianych przez polskie kutry i statki * nazwy obszarów niedoborów i nadwyżek żywności 	<ul style="list-style-type: none"> • przyczyny występowania łowisk na świecie * przyczyny funkcjonowania obszarów niedoborów i nadwyżek żywności 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazać wybrane obszary niedoborów i nadwyżek żywności na świecie • wskazać na mapie największe łowiska na świecie z uwzględnieniem polskich obszarów połowowych

1	2	3	4
<ul style="list-style-type: none"> • Potencjał naturalny, ludnościowy, gospodarczy i kulturowy Polski • Polska na tle Europy i świata • Problemy integracyjne na świecie, w Europie i w Polsce 	<p>Uświadomienie znaczenia usług w tworzeniu dochodu narodowego</p> <p>A. Scharakteryzowanie zróżnicowania przestrzennego komunikacji w Polsce, w wybranych krajach Europy i świata</p> <ul style="list-style-type: none"> • uzasadnienie roli komunikacji jako „krwiobiegu gospodarki” • opisanie zróżnicowania sieci transportu w Polsce oraz w wybranych krajach Europy i świata • przybliżenie znaczenia nowoczesnych technologii w dziedzinie łączności dla działalności człowieka • uświadomienie konieczności dostosowania nowoczesnego transportu do wymogów ochrony środowiska • wykazanie roli mediów w procesie unifikacji kultury 	<p>Usługi</p> <ul style="list-style-type: none"> • dziedziny wchodzące w skład usług <p>A. Komunikacja</p> <ul style="list-style-type: none"> • charakterystyka transportu w Polsce na tle Europy i świata • łączność i jej znaczenie dla gospodarki Polski i wybranych krajów Europy i świata • „kultura nie zna granic” • transport a ochrona środowiska • Ziemia „globalną wioską” 	<ul style="list-style-type: none"> • mapa gospodarcza Polski, Europy, świata • mapa komunikacyjna świata • „Mały rocznik statystyczny 1998” • „Świat w liczbach” • foliogramy • atlasy

1	2	3	4
<ul style="list-style-type: none"> • Potencjał naturalny, ludnościowy, gospodarczy i kulturowy Polski • Polska na tle Europy i świata • Problemy integracyjne na świecie, w Europie i w Polsce 	<p>B. Scharakteryzowanie znaczenia międzynarodowych powiązań gospodarczych</p> <ul style="list-style-type: none"> • poznanie struktury handlu zagranicznego • omówienie głównych powiązań gospodarczych Polski • opisanie dominujących kierunków handlu zagranicznego oraz głównych eksporterów i importerów w Europie i na świecie • uświadomienie korzyści płynących z integracji gospodarczej na przykładzie wybranych regionów świata • przedstawienie problemów związanych z integracją Polski z Unią Europejską 	<p>B. Handel zagraniczny</p> <ul style="list-style-type: none"> • struktura handlu zagranicznego (towary i usługi) • główni partnerzy handlowi Polski • znaczenie międzynarodowych powiązań gospodarczych • najwięksi eksporterzy w Europie i na świecie • integracja gospodarcza na świecie • Polska w trakcie procesów integracyjnych z UE 	<ul style="list-style-type: none"> • mapa gospodarcza i polityczna świata • atlasy • „Mały rocznik statystyczny 1998” • „Świat w liczbach” • foliogramy
	<p>C. Uświadomienie znaczenia turystyki dla rozwoju gospodarczego i życia człowieka</p> <ul style="list-style-type: none"> • określenie znaczenia walorów środowiska przyrodniczego i kulturowego dla rozwoju turystyki w regionie państwa i na świecie 	<p>C. Turystyka</p> <ul style="list-style-type: none"> • turystyka jako dział gospodarki • wybrane regiony turystyczno-wypoczynkowe Polski, Europy i świata 	<ul style="list-style-type: none"> • mapa fizyczna świata • mapa fizyczna Europy • mapa fizyczna Polski • atlasy • filmy (wg wyboru nauczyciela)

5	6	7
<ul style="list-style-type: none"> * nazwy surowców biorących udział w światowym handlu * nazwy towarów biorących udział w obrocie handlowym w Polsce * nazwy głównych partnerów w handlu zagranicznym Polski * nazwy czynników, które zdecydowały o silnej integracji gospodarczej krajów Unii Europejskiej 	<ul style="list-style-type: none"> • korzyści wynikające z handlu zagranicznego * konieczność integracji gospodarczej z krajami Unii Europejskiej • przyczyny integracji gospodarczej na świecie * zalety i wady wprowadzenia wspólnej waluty „euro” w 11 krajach Europy * powody stosowania barier celnych w handlu międzynarodowym 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazać na mapie świata głównych partnerów handlowych Polski • omówić korzyści wynikające z eksportu maszyn i urządzeń • wskazać na mapie największych eksporterów na świecie i w Europie • wskazać dominujące kierunki handlu zagranicznego na świecie i w Europie * porównać strukturę handlu zagranicznego Polski i wybranych państw wysoko i słabo rozwiniętych * przedstawić mocne i słabe strony integracji Polski z Unią Europejską • podać przykłady przemian dostosowujących polskie produkty do standardów europejskich
<ul style="list-style-type: none"> • nazwy wybranych regionów turystycznych Polski, Europy i świata • nazwy wybranych parków narodowych Polski, Europy i świata 	<ul style="list-style-type: none"> • znaczenie walorów środowiska przyrodniczego i kulturowego dla rozwoju turystycznego regionu 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazać na mapie wybrane regiony i ośrodki turystyczne w Polsce, Europie i na świecie • uzasadnić, że turystyka jest ważnym działem gospodarki

1	2	3	4
<p>Potencjał naturalny, ludnościowy, gospodarczy i kulturowy Polski</p> <ul style="list-style-type: none"> • Polska na tle Europy i świata • Przykłady ochrony krajobrazu na świecie i w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> • scharakteryzowanie wybranych regionów turystycznych Polski, Europy i świata • uświadomienie konieczności stosowania zasady rozwoju zrównoważonego w turystyce 	<ul style="list-style-type: none"> • walory przyrodnicze i kulturowe obszaru jako warunek rozwoju turystyki • turystyka a ochrona krajobrazu i przyrody na świecie i w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> • ilustracje • „Świat w liczbach” • „Mały Rocznik Statystyczny 1998” • pakiet „Europa na co dzień” – CD-ROM
	<p>Opisanie występowania lasów na Ziemi oraz ich znaczenia dla życia człowieka i gospodarki</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawienie związku pomiędzy wysokością nad poziomem morza, podłożem skalnym i klimatem a występowaniem lasów w Polsce i na świecie • opisanie rozmieszczenia największych kompleksów leśnych w Polsce, Europie i na świecie • wyjaśnienie znaczenia lasów dla życia człowieka i gospodarki • uświadomienie potrzeby racjonalnego wykorzystania lasów oraz ich ochrony 	<p>Leśnictwo jako dział gospodarki</p> <ul style="list-style-type: none"> • przyczyny zróżnicowania lesistości na świecie • największe kompleksy leśne w Polsce i na świecie oraz ich związek z klimatem, podłożem i wysokością nad poziomem morza • gospodarka leśna • rola lasów w życiu człowieka • racjonalna gospodarka zasobami leśnymi i ochrona lasów w Polsce i na świecie 	<ul style="list-style-type: none"> • mapa fizyczna Polski • mapa fizyczna Europy • mapa fizyczna świata • atlasy • film pt. „Szata roślinna Polski” • „Świat w liczbach” • „Mały Rocznik Statystyczny 1998” • przeźrocza • ilustracje • foliogramy

5	6	7
<ul style="list-style-type: none"> • nazwy rezerwatów i parków położonych w pobliżu miejsca zamieszkania 	<ul style="list-style-type: none"> • konieczność stosowania zasady rozwoju zrównoważonego w turystyce 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazać na mapie wybrane parki narodowe świata i Polski • wskazać i opisać rezerwat lub park narodowy położony w pobliżu miejsca zamieszkania * udowodnić, że ochrona walorów przyrodniczych i krajo- brazowych jest warunkiem koniecznym dla rozwoju turystyki i gospodarki narodowej
<ul style="list-style-type: none"> • nazwy pospolitych gatunków drzew występujących w Polsce i w Europie • nazwy dużych kompleksów leśnych w Polsce, Europie i na świecie * nazwy parków narodowych utworzonych na terenach kompleksów leśnych 	<ul style="list-style-type: none"> * związek pomiędzy wysokością nad poziomem morza, klimatem i podłożem a występowaniem kompleksów leśnych • konieczność ochrony lasów • wpływ lasów na klimat Ziemi • potrzebę racjonalnego gospodarowania zasobami leśnymi 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazać na mapie obszary największych kompleksów leśnych w Polsce, Europie i na świecie • wyjaśnić znaczenie lasów dla życia człowieka i gospodarki narodowej * udowodnić, że leśnictwo jest działem gospodarki narodowej * przedstawić współczesne kierunki handlu drewnem • wskazać i omówić przykłady niszczenia dużych kompleksów leśnych na kuli ziemskiej • wskazać i omówić korzyści wynikające z rekreacji i wypoczynku na terenach leśnych w pobliżu własnej miejscowości

1	2	3	4
<ul style="list-style-type: none"> • Potencjał naturalny, ludnościowy, gospodarczy i kulturowy Polski • Polska na tle Europy i świata 	<p><i>Scharakteryzowanie środowiska geograficznego i gospodarki własnego regionu</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • opisanie elementów środowiska geograficznego własnego regionu • przedstawienie wpływu warunków naturalnych na rozwój gospodarki regionu • ukazanie związków pomiędzy poziomem rozwoju gospodarczego własnego regionu i kraju • ocenienie możliwości rozwoju własnego regionu w perspektywie integrowania się Polski z Unią Europejską 	<p><i>Środowisko geograficzne i gospodarka własnego regionu</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • pomoce dydaktyczne wg możliwości i uznania nauczyciela

5

6

7

- nazwę krainy geograficznej, w której leży własny region
- cechy elementów środowiska geograficznego

- związki pomiędzy warunkami naturalnymi a kierunkami rozwoju gospodarki
- * związki pomiędzy terenem rozwoju gospodarczego kraju i własnego regionu
- rolę miast w regionie

- wskazać na mapie własny region
- * omówić współzależności pomiędzy warunkami naturalnymi a poziomem rozwoju gospodarczego
- * ocenić możliwości rozwoju własnego regionu w perspektywie integrowania się Polski z Unią Europejską

1	2	3	4
<ul style="list-style-type: none"> • Ziemia jako środowisko życia, jej historia i obraz współczesny • Interakcje Ziemia – człowiek 	<ul style="list-style-type: none"> • ustalenie związków pomiędzy obszarami o zróżnicowanym ciśnieniu a krążeniem powietrza na kuli ziemskiej • wyjaśnienie przyczyn powstania wiatrów stałych i okresowych • porównanie cech mas powietrza morskiego i kontynentalnego • opisanie znaczenia monsunów dla życia i działalności człowieka • opisanie rodzajów opadów atmosferycznych • omówienie procesu powstawania opadów • wyjaśnienie przyczyn zróżnicowania wielkości opadów w ciągu roku • omówienie czynników klimatotwórczych na wybranych przykładach • wyjaśnienie przyczyn wydzielenia stref klimatycznych i typów klimatu • porównywanie wybranych typów klimatu • omówienie roli warstwy ozonowej dla życia na Ziemi (na wysokości antropogenicznych zmian klimatu) • uświadomienie wpływu działalności człowieka na antropogeniczne zmiany klimatu 	<ul style="list-style-type: none"> • krążenie powietrza, ciśnienie, wiatry, masy powietrza • rodzaje opadów i ich rozkład na Ziemi • czynniki klimatotwórcze i strefy klimatyczne świata • antropogeniczne zmiany klimatu 	<ul style="list-style-type: none"> • plansze „WERSUS” s.c. Ziębice

5

- nazwy wiatrów stałych
- cechy mas powietrza morskigo i kontynentalnego

- rodzaje osadów i opadów atmosferycznych

- nazwy czynników klimatotwórczych
- pamięta nazwy stref klimatycznych i typów klimatów

- rolę warstwy ozonowej dla życia na Ziemi

6

- * podobieństwo pomiędzy bryzą i monsunem
- * wpływ ruchu obrotowego Ziemi na kierunek wiatrów

- proces powstawania opadów

- przyczyny wydzielenia stref klimatycznych i typów klimatu

- związek między działalnością człowieka a zmianami w atmosferze
- konieczność ochrony atmosfery

7

- wskazać na mapie pasy stałego ciśnienia
- wskazać na mapie obszary występowania pasatów, monsunów i bryzy
- * omówić krążenie powietrza na Ziemi
- omówić znaczenie monsunów dla działalności człowieka
- wskazać na mapie świata obszary o najwyższych i najniższych opadach rocznych

- * omówić na wybranych przykładach zróżnicowania opadów w ciągu roku

- * omówić na wybranych przykładach czynniki klimatotwórcze
- wskazać na mapie strefy klimatyczne
- * omówić cechy wybranych typów klimatów

- wyjaśnić przyczyny powstawania „kwaśnych deszczów”, smogu, dziury ozonowej i miejskich „wysp ciepła”
- * wyjaśnić wpływ działalności człowieka na globalną cyrkulację powietrza

Procedury osiągnięcia celów:

- ✓ szukanie powiązań gospodarczych Polski z Europą i światem na podstawie wybranych informacji zamieszczanych w prasie i w Internecie,
- ✓ porównanie i ocenienie poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego Polski na tle Europy i świata,
- ✓ analizowanie związków pomiędzy warunkami naturalnymi a regionami rolniczymi w Polsce,
- ✓ odczytywanie, analizowanie i interpretowanie danych statystycznych dotyczących przemysłu, rolnictwa, usług oraz procesów demograficznych i urbanizacyjnych Polski, Europy i świata,
- ✓ analizowanie i argumentowanie korzyści i kosztów wynikających z integracji Polski z Unią Europejską,
- ✓ sporządzenie portfolio z wyselekcjonowanych wycinków prasowych dotyczących dochodzenia Polski do Unii Europejskiej,
- ✓ zaproponowanie działań ograniczających negatywny wpływ gospodarki człowieka na środowisko naturalne,
- ✓ przygotowanie projektu folderu dotyczącego swojego regionu i miejscowości, w której znajduje się szkoła,
- ✓ podejmowanie próby rozwiązywania problemów społecznych, gospodarczych i politycznych metodami aktywizującymi,
- ✓ zajęcia terenowe mające na celu:
 - poznanie wybranego zakładu pracy w swoim regionie i specyfiki jego produkcji
 - określenie stopnia przekształcenia środowiska naturalnego w wyniku działalności człowieka w regionie, w którym funkcjonuje szkoła.

Osiągnięcia

1. Całościowe widzenie regionów i miejsc (Polski i świata).
2. Lokalizowanie miejsc na powierzchni Ziemi i orientowanie się w ich wzajemnym położeniu za pomocą map.
3. Gromadzenie, interpretowanie i prezentowanie wiedzy geograficznej.
4. Ocenianie w kategoriach geograficznych działalności gospodarczej, społecznej i politycznej oraz działań własnych.
5. Przewidywanie zmian w przyrodzie i w działaniach ludzi na podstawie uzyskanych informacji.
6. Korzystanie z możliwie różnych źródeł informacji.
7. Stosowanie wiedzy geograficznej w życiu.

Propozycje metod oceny ucznia

Uzyskanie informacji zwrotnej o poziomie wiedzy i umiejętności uczniów będzie możliwe dzięki zastosowaniu różnorodnych metod sprawdzania i oceniania.

Czytelne i precyzyjne określenie wymagań pozwoli uczniom i nauczycielom przygotować i zaplanować przebieg oraz tempo procesu edukacyjnego.

Sprawdzeniu stopnia opanowania wiadomości i umiejętności będą służyły zadania wykonywane przez poszczególnych uczniów mające na celu nabywanie biegłości w odczytywaniu, analizowaniu i interpretowaniu danych zawartych w roczniku statystycznym oraz umieszczonych na mapach ogólnogeograficznych i tematycznych.

Ważnym elementem w procesie oceniania będzie umiejętność samodzielnego zbierania i selekcjonowania informacji na wybrany temat, np. w formie portfolio, uzyskiwanych z prasy i poszukiwanych w Internecie oraz próba przedstawienia własnego stanowiska.

Na szczególną uwagę będzie zasługiwała praca i współpraca w grupie, szczególnie wtedy, gdy zastosujemy metodę projektu do stworzenia folderu swojej miejscowości.

© Copyright by Nowa Era
Warszawa 1999

ISBN 83-87724-57-2

Skład i montaż elektroniczny:

NOWA ERA

Dystrybutor: Wydawnictwo NOWA ERA
01-248 Warszawa, ul. Jana Kazimierza 35/37, tel. 37-00-20 w. 225, 226

Przedsiębiorstwo Poligraficzne "GRYFIS"
Łomianki k/W-wy, ul. Kolejowa 121

ISBN 83-87724-57-2

9 788387 724573 >

